

การศึกษอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารนิพนธ์

ของ

นางสาวจรรุวรรณ นามพรหม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2545

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ม.ร.ว.
ค.ร.ว.
ค.ร.

การศึกษาอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวจรรุวรรณ นามพรหม

๔ ส.ย. 2545

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2545

๒ 147188

จารุวรรณ นามพรหม. (2545) .การศึกษาอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ :
รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จำนวน 264 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าคือแบบวัดอัตมโนทัศน์ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์
ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์แปรปรวนทางเดียว (One way analysis of
variance) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท มีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว ด้านสังคม และอัตมโนทัศน์
โดยรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว และด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับ
ปานกลาง
2. นิสิตชายและนิสิตหญิงโครงการจุฬาฯ-ชนบท มีอัตมโนทัศน์รายด้านและโดยรวม
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ที่มีอายุต่างกันมีอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรม
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว
ด้านสังคมและอัตมโนทัศน์โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ชั้นปีที่ต่างกันมีอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรม
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว
ด้านสังคมและอัตมโนทัศน์โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
5. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ที่ศึกษาในคณะวิชาที่ต่างกันมีอัตมโนทัศน์รายด้านและ
โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

A STUDY OF SELF-CONCEPT OF RURAL STUDENT OF CHULALONGKORN
UNIVERSITY SCHOLARSHIP PROJECT.

AN ABSTRACT
BY
MISS JARUWAN NAMPROM

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
At Srinakharinwirot University
May 2002

Jaruwan Namprom. (2002). *A Study of Self-Concept of Rural Students of Chulalongkorn University Scholarship Project*. Master Project, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor : Assoc.Prof.Dr.Khompert Chatsupakul

The purpose of this research was to study self-concept of rural students of Chulalongkorn University Scholarship Project. The subjects were 264 rural students of Chulalongkorn University Scholarship Project. The research instrument was a self-concept scale. The data were analyzed by t-test, One-way ANOVA and Least Significant Difference.

The results of the study were as follows :

1. The students scored high on the scales of family self-concept, social self concept, and self-concept (total scores) and scored average on the scales of personal self-concept and moral-ethical self – concept.
2. No significant differences in the students' self-concept (each scale), self-concept (total score) were found when grouped according to the differences in gender.
3. Significant differences in the students' moral-ethical self-concept were found when grouped according to the differences in age at .05 level. No significant differences were found in the students' personal self-concept, family self-concept, social self-concept, and self-concept (total score) when grouped according to the differences in age.
4. Significant differences in the students' moral-ethical self-concept were found when grouped according to the differences in educational levels at .05 level. No significant differences were found in the students' personal self-concept, family self-concept, social self-concept, and self-concept (total score) when grouped according to the differences in educational levels.
5. No significant differences in the students' self-concept (each scale), self-concept (total score) were found when grouped according to the differences in faculties.

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรศุกกุล)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรศุกกุล)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรศุกกุล)
วันที่....1๕...เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2545

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณา แนะนำให้คำปรึกษาและช่วยสนับสนุนอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรศุภกุล และศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ได้กรุณาให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างมาก จึงขอกราบขอบพระคุณของท่านเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณบุคลากรหน่วยจุพาส-ชนบทและนิสิตโครงการจุพาส-ชนบทที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่สาว และน้องสาว ผู้ซึ่งเป็นเหมือนพลังและแรงบัลดาลใจ ให้ผู้วิจัยได้มุ่งมั่นและเพียรพยายาม จนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ และขอขอบคุณ นางสาวจิตติมา นามพรหม ที่ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนในการศึกษาของผู้วิจัย

จารุวรรณ นามพรหม

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	3
	สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
	ประวัติความเป็นมาของโครงการจุฬาฯ-ชนบท.....	6
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์.....	10
	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	37
	แหล่งข้อมูล.....	37
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	37
	วิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูล.....	40
	การจัดกระทำกับข้อมูล.....	40
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
	การวิเคราะห์ข้อมูล	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	55
สมมติฐานและวิธีการดำเนินการศึกษา.....	55
ขอบเขตการศึกษา.....	55
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	55
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	56
อภิปรายผลการศึกษา.....	58
ข้อเสนอแนะ.....	62
บรรณานุกรม.....	63
ภาคผนวก ก	68
1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว.....	69
2. แบบวัดอัตมโนทัศน์.....	70
ภาคผนวก ข	73
ตาราง 11 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดอัตมโนทัศน์	74
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	75

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนและร้อยละของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา.....	44
2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ของ นิสิตโครงการจุฬาฯชนบท.....	45
3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิต โครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามเพศ.....	46
4 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิต โครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามอายุ.....	47
5 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิต โครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามอายุ.....	48
6 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรม ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามอายุ.....	49
7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิต โครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามระดับชั้นปี.....	50
8 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการ จุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามระดับชั้นปี.....	51
9 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรม ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามชั้นปีที่.....	52
10 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิต โครงการจุฬาฯ-ชนบทจำแนกตามคณะวิชา.....	53
11 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิต โครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามคณะวิชา.....	54
12 ค่าอำนาจจำแนกค่าที (t) เป็นรายชื่อของแบบวัดอัตมโนทัศน์.....	74

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

อัตมโนทัศน์ (Self-Concept) เป็นการรับรู้ที่บุคคลมีต่อตนเองเกี่ยวกับลักษณะ ความสามารถ การรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง ตลอดจนการรับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการรับรู้เหล่านี้เกิดจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและจากการประเมินการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ดังที่ ทิศนา แคมมณี (2526 : 56) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์ เป็นความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองอันเป็นผลมาจากการรับรู้ของคนที่มีความรู้เกี่ยวกับตนเอง เช่น การรับรู้ว่าเป็นคนอย่างไร มีความสามารถ มีปัญหา หรือปมด้อยอะไร ความรู้สึก ความเชื่อหรือความคิดเห็นต่างๆ ที่รวมกันเข้านี้จะ เป็นเครื่องบ่งชี้หรือกำหนดพฤติกรรมของบุคคลนั้น และ ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2544 : 64) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์ คือ ตนในส่วนที่เป็นความคิดเห็นที่คนเรามีต่อตนเอง หรือมองตนเองว่าเป็นคนอย่างไร ตนส่วนนี้มีอิทธิพลเป็นอย่างมาก ต่อความนึกคิดและการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์

อัตมโนทัศน์จึงมีบทบาทอย่างมากในการชี้นำพฤติกรรมของมนุษย์ นักจิตวิทยาถือว่า อัตมโนทัศน์เป็นแกนหรือเป็นศูนย์กลางของบุคลิกภาพ ดังที่ ซิลลิแวน (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2541 : 424 ; อ้างอิงจาก Sullivan.1953) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์นับเป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของพฤติกรรมที่คนเราแสดงออกต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม การที่บุคคลมีอัตมโนทัศน์ต่างกันทำให้คนเรามีพฤติกรรมที่แตกต่างกันด้วย โดยที่แต่ละบุคคลจะแสดงพฤติกรรมไปในทางที่สอดคล้องกับอัตมโนทัศน์ของตนกล่าวคือ คนที่มีอัตมโนทัศน์ในทางดีจะมีความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง เช่น คิดว่าตนเป็นคนฉลาด มีความรู้ ความสามารถ คนพวกนี้จะประเมินตนเองในทางบวกทำให้เกิดความรู้สึกนับถือในตนเองสูง ก็จะมีความรู้สึกนึกคิดที่ดี สำหรับคนที่มีอัตมโนทัศน์ในทางไม่ดีจะมีความรู้สึกนึกคิดไม่ดีต่อตนเอง เช่น คิดว่าตนเองมีปมด้อย ไร้ความสามารถ ไม่เป็นที่ต้องการของคนอื่น

โรเจอร์ส (สถิต วงศ์สวรรค์. 2540 : 115 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1902) กล่าวว่า การศึกษาอัตมโนทัศน์ทำให้รู้ถึงพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา ช่วยให้เข้าใจ พยากรณ์ และเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลได้ รวมทั้งเป็นการวัดและประเมินผลของตนเองคนทุกคนจะวัดและประเมินผลตนเองอยู่ตลอดเวลา ตัวเราดีเด่นหรือด้อยกว่าคนอื่นเพียงไร ถ้ารู้สึกว่าตนดีกว่าก็เป็นสุขใจถ้ารู้สึกว่าด้อยกว่าก็พยายามหาสิ่งที่ดีมาเป็นเครื่องช่วยทำให้เกิดปมเด่นขึ้นและรู้สึกเป็นสุขใจ แต่ถ้าคิดว่าตนด้อยกว่าผู้อื่นทุกทางก็จะเป็นปมด้อยมีความน้อยเนื้อต่ำใจตลอดเวลาและโดยปกติแล้วคนเรามักจะเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับผู้อื่นอยู่เสมอ ทำให้ชีวิตไม่ค่อยมีความสุข

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2538 :407) กล่าวว่า การประเมินตนเองหรือความคิดเกี่ยวกับตนเองของวัยรุ่นมักมาจากความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่บุคคลอื่นมีต่อตนมากกว่าเขาจะประเมินหรือคิดด้วยตนเองวัยรุ่นมักคาดหวังว่าสิ่งที่เขาสนุกตื่นเต้น สนใจ ชอบ คนอื่นจะต้องรู้สึกเช่นนั้นด้วย เมื่อวัยรุ่นพบปะกันมักจะวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับเรื่องการแต่งตัว ความสนใจ รสนิยมต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อทดสอบว่าคนอื่นคิดเห็นต่อสิ่งนั้นอย่างไรคนอื่นรู้สึกกับตนอย่างไรแตกต่างกับแนวคิดและทัศนคติของตนเพียงใด เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางพฤติกรรมทางสังคมอย่างชัด ดังที่ กุญชรী คำชาย (2544 : 61) กล่าวว่า การเข้าสังคมของวัยรุ่นไม่เพียงแต่ต้องการเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเท่านั้นแต่ต้องการมีความรู้สึกร่วมและรับรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ สอดคล้องกับใครและใคร (โสภณัท นุชนาถ. 2542 : 83 ; อ้างอิงจาก Crow and Crow.1956) กล่าวว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่แสวงหาฐานะทางสังคมให้แก่ตนเอง ต้องการให้ตนเองเป็นที่รู้จักในฐานะบุคคลหนึ่งเขาพยายามปฏิบัติตามมาตรฐานและกฎเกณฑ์ของสังคม วัยรุ่นไม่เพียงแต่จะสนใจเฉพาะพฤติกรรมเพื่อปรากฏตัวของตนเองต่อวงสังคมเท่านั้นแต่ยังสนใจพฤติกรรมและสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในครอบครัวตนอีกด้วย เช่น เด็กจะอายถ้าหากมีผู้ใดถามถึงอาชีพของบิดามารดา วัยรุ่นต้องการมีความภูมิใจในอาชีพของบิดามารดาเพราะต้องการให้เพื่อนๆ ยอมรับ บางคนจะรู้สึกวิตกกังวลหรืออับอายต่อฐานะความเป็นอยู่ อาชีพ ตลอดจนการแต่งกายหรือการพูดจา ทำทางของบิดามารดาของตน ไม่อยากให้เพื่อนมารู้จักบ้านหรือบิดามารดาของตน เด็กจะมีความรู้สึกเป็นปมด้อย ซึ่งจะมีผลต่อบุคลิกภาพและพัฒนาการทางสังคม ส่วน อำไพ อินฟ้าแสง (2524 : 169) กล่าวว่า การเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นจะมีขอบเขตกว้างขวางขึ้นและได้เรียนรู้ว่าสังคมยังมีข้อบกพร่องอีกหลายประการ เช่น ความไม่เสมอภาคกันของกลุ่มสมาชิกในสังคม โอกาสทางการศึกษาไม่ทัดเทียมกันทำให้เกิดความแตกต่างในการแบ่งกลุ่ม ทำให้การเรียนรู้ทางสังคมของแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน

การศึกษาอัตมโนทัศน์ของบุคคลจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยของการสร้างเอกลักษณ์แห่งตน ดังที่ อีริกสัน (กุญชรী คำชาย. 2542 : 71 ; อ้างอิงจาก Erikson : 1902) กล่าวว่า การสร้างเอกลักษณ์ของวัยรุ่นขึ้นอยู่กับการณ์เกี่ยวกับตนเอง เป็นการรับรู้ที่คนแต่ละคนมีต่อตนเองโดยสมบูรณ์การสร้างเอกลักษณ์ถือเป็นกระบวนการที่เป็นศูนย์กลางของพัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นในระหว่างนี้วัยรุ่นจะทดลองใช้ค่านิยมและเจตคติเก่าและขณะเดียวกันก็ทดลองเจตคติและค่านิยมใหม่ที่เพิ่งจะเรียนรู้เพื่อจะดูว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่เหมาะกับตนเอง วัยรุ่นมักจะมองหาตัวแบบทางสังคมโดยอาจเป็นคนที่อยู่รอบ ๆ ตัวหรืออาจเป็นคนดังทางสังคม เพื่อเปลี่ยนแปลงภาพเกี่ยวกับตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่เห็นจากตัวแบบนั้น สำหรับวัยรุ่นที่สามารถมีเอกลักษณ์ในตนเองจะพัฒนาความรู้สึกยอมรับตนเอง แต่สำหรับวัยรุ่นที่มีความสับสนในบทบาทมักจะเลียนแบบค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตของผู้อื่นโดยไม่นึกถึงความเหมาะสมกับตนเองยิ่งไปกว่านั้นยังยินยอมให้ผู้อื่นมีอิทธิพลเหนือความคิดของตน

จากสิ่งที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มีภาระการปรับตัวมาก เพราะต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และประสบการณ์ใหม่ มีการสร้างเอกลักษณ์ของตนเองและบุคลิกภาพ ทัศนคติ ค่านิยม การสร้างมิตรภาพ การมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และศีลธรรม ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นคือการมีวัยรุ่นมีอัตมโนทัศน์เกี่ยวกับตนเอง และการที่มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางบวกและทางลบมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมในลักษณะต่างๆ ของวัยรุ่น ถ้ามีอัตมโนทัศน์ทางบวกจะพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ขึ้นมาเป็นบุคคลที่มีและเห็นคุณค่าตนเองมีความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งจะนำไปสู่การปรับตัวทางสังคมที่เหมาะสม แต่ถ้ามีอัตมโนทัศน์ทางลบจะพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ขึ้นมาเป็นบุคคลที่มีความรู้สึกต่ำต้อย ฟุ้งตนเองไม่ได้ ขาดความมั่นใจในตนเอง มองเห็นศักดิ์ศรีและคุณค่าในตนต่ำ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับตัวที่ไม่เหมาะสม

ในฐานะที่ผู้วิจัยทำงานด้านการดูแลและให้คำปรึกษานิสิตในโครงการจุฬาฯ-ชนบท ซึ่งเป็นโครงการรับเยาวชนที่มีฐานะยากจนจากชนบทเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาโดยได้รับทุนอุดหนุนจนสำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนิสิตเหล่านี้ก็อยู่ในช่วงวัยรุ่น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อตนเองในด้านต่างๆ ของนิสิตว่าจะมีความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองอย่างไรเมื่อเข้ามาอยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่จากสภาพสังคมต่างจังหวัดเปลี่ยนมาเป็นสภาพสังคมเมืองหลวงที่มีความเจริญและทันสมัยในด้านต่างๆ การที่เข้ามาศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง การเพื่อนใหม่ทั้งที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในรูปร่าง หน้าตา ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว สถานภาพทางสังคม ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทโดยการให้นิสิตประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อตนเองในด้านต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทว่าเป็นอย่างไร และเพื่อใช้ในการส่งเสริมและพัฒนา นิสิตต่อไป

① ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา
2. เพื่อเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรม ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา

② ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ จะทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ในด้าน ส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรม ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท เพื่อจะเป็นประโยชน์แก่ บิดามารดา อาจารย์และผู้บริหารการศึกษาตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง กับนิสิต และเพื่อให้เข้าใจในตัวนิสิตมากขึ้นรวมทั้งที่จะนำแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมหรือจัด กิจกรรมเพื่อพัฒนานิสิตต่อไป

③ ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. แหล่งข้อมูล เป็น นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบททั้งหมดที่กำลังศึกษาในภาคปลาย ปีการศึกษา 2544 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 264 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 เพศ

2.1.2 อายุ

2.1.3 ระดับชั้นปี

2.1.4 คณะวิชา

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ อัตมโนทัศน์ จำแนกเป็น

2.2.1 อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว

2.2.2 อัตมโนทัศน์ครอบครัว

2.2.3 อัตมโนทัศน์ด้านสังคม

2.2.4 อัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรม

④ สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท มีอัตมโนทัศน์แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา

2. อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรม ของนิสิตแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อตนเองในด้านต่าง ๆ ของ นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกเป็น

1.1 อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว หมายถึง ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับคุณค่าในตนเอง การเคารพนับถือตนเองและความรู้สึกมั่นใจในตนเอง

1.2 อัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว หมายถึง ความรู้สึกในคุณค่าและความพอใจในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว ลักษณะสัมพันธภาพกับครอบครัว

1.3 อัตมโนทัศน์ด้านสังคม หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับความมั่นใจและความเชื่อมั่นในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น

1.4 อัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรม หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับคุณค่าทางศีลธรรมความรู้สึกเกี่ยวกับการเป็นคนดีคนเลว ความสัมพันธ์ที่มีต่อศาสนา

2. ระดับชั้นปี หมายถึง ชั้นปีที่นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทกำลังศึกษาอยู่ ได้แก่ ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4 ชั้นปีที่ 5 และ ชั้นปีที่ 6

3. คณะวิชา หมายถึง คณะที่นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ศึกษาอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ คณะสัตวแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะสหเวชศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ และคณะนิเทศศาสตร์

4. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท หมายถึง นิสิตที่ได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาจาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในโครงการจุฬาฯ-ชนบท ที่กำลังศึกษาใน ภาคปลาย ปีการศึกษา 2544 จำนวน 264 คน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการจุฬาฯ-ชนบท
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการจุฬาฯ-ชนบท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อออกไปทำงานรับใช้สังคมและประเทศชาตินอกจากมุ่งเน้นการพัฒนาด้านวิชาการแล้วยังเน้นด้านการพัฒนาด้านสังคม ในสมัยการบริหารของศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล เป็นอธิการบดี ได้มีแนวความคิดที่จะให้มีการรับนักเรียนยากจนจากชนบท เข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยได้รับทุนอุดหนุนจนจบการศึกษา เมื่อฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยได้มีโครงการการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาชนบทขึ้นในปี 2524 ซึ่งโครงการนี้ เป็นโครงการที่ใช้ทุนอุดหนุนแก่คณะต่าง ๆ ให้นำนิสิตออกไปเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชนบท รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยในสมัยนั้น คือ ศาสตราจารย์ ดร.มนู วีรบุรุษ ได้นำแนวความคิดของท่านอธิการบดีที่จะให้มีการรับนักเรียนยากจนจากชนบทเข้าศึกษาต่อในคณะต่าง ๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการโครงการการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาชนบท เพื่อปรึกษาหารือคณะกรรมการได้ร่วมกันพิจารณาเกี่ยวกับนโยบาย วัตถุประสงค์และรายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ ประกอบกัน ในที่สุดคณะกรรมการโครงการการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาชนบทได้เสนอให้มีการจัดตั้งโครงการรับนักเรียนยากจนจากชนบท โดยให้ทุนอุดหนุนการศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือ โครงการจุฬาฯ-ชนบท

วันที่ 5 ธันวาคม 2524 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ประกาศระเบียบว่าด้วยการรับนักเรียนยากจนจากชนบทเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยได้รับทุนอุดหนุนจนจบการศึกษา ตามหลักสูตรปกติและให้ตั้งหน่วยงานในการดำเนินงานใช้ชื่อว่า “หน่วยจุฬาฯ-ชนบท” มีหัวหน้าคนแรกคือ รองศาสตราจารย์ ดร.กริช สืบสนธิ์ คนที่สองคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาวดี สืบสนธิ์ และคนปัจจุบันคือ รองศาสตราจารย์ น.สพ.ดร.มานพ ม่วงใหญ่ และได้ดำเนินการในรูปคณะกรรมการบริหารหน่วยจุฬาฯ-ชนบทให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัย ประธานคณะกรรมการบริหารหน่วยฯ คือ หัวหน้าหน่วย รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการเป็นที่ปรึกษา

และมีเจ้าหน้าที่ประจำของหน่วยเป็นกรรมการและเลขานุการและผู้ช่วยกรรมการเลขานุการ วัตถุประสงค์ของโครงการจุฬาฯ-ชนบท เพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้เยาวชนที่ด้อยโอกาสได้ เข้ามาศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อเป็นการกระตุ้นให้โรงเรียนในชนบทได้ตื่นตัว มี กำลังใจในการเรียนการสอนและเพื่อเป็นการกระจายผู้มีความรู้ความสามารถในระดับอุดม ศึกษา ไปยังท้องถิ่นในชนบท

เขตพื้นที่การดำเนินงานโครงการจุฬาฯ-ชนบท จะครอบคลุมโรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายในเขตภาคตะวันออก ภาคกลาง ภาคเหนือตอนล่าง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก รวมทั้งสิ้น 48 จังหวัด โดยจัดแบ่งตามเขตการศึกษาต่าง ๆ ได้ดังนี้

เขตการศึกษาที่ 5 ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดสมุทรสงคราม

เขตการศึกษาที่ 6 ประกอบด้วย จังหวัดลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และจังหวัดอุทัยธานี

เขตการศึกษาที่ 7 ประกอบด้วย จังหวัดกำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย ตาก และจังหวัดอุตรดิตถ์

เขตการศึกษาที่ 9 ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น สกลนคร หนองคาย เลย อุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู

เขตการศึกษาที่ 10 ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์ นครพนม มหาสารคาม ยโสธร ร้อยเอ็ด มุกดาหาร อุบลราชธานี และจังหวัดอำนาจเจริญ

เขตการศึกษาที่ 11 ประกอบด้วย จังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ

เขตการศึกษาที่ 12 ประกอบด้วย จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด และจังหวัดสระแก้ว

การดำเนินการรับเข้าศึกษาในโครงการจุฬาฯ-ชนบท มีขั้นตอนดังนี้

การรับสมัคร หน่วยจุฬาฯ-ชนบท ได้กำหนดกระบวนการสมัครขอรับทุนฯ โดยจะจัด ส่งใบสมัครให้โรงเรียนที่อยู่ในเขตการศึกษาต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ดำเนินงาน โดยขอความร่วมมือ จากโรงเรียนให้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อทำหน้าที่คัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ตามประกาศรับสมัครและคัดเลือก แต่ละโรงเรียนสามารถส่งใบสมัครขอรับทุนได้ไม่เกินที่ กำหนดไว้ในประกาศรับสมัคร โรงเรียนมอบใบสมัครให้นักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกรอกข้อมูล ใบสมัครขอทุนฯ ให้ครบถ้วนเรียบร้อย พร้อมทั้งติดรูปถ่าย แบนหลักฐานการสมัคร มอบให้ คณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งจะพิจารณาตรวจสอบใบสมัคร ให้ความเห็น ลงนาม และจัดส่งให้ หน่วยจุฬาฯ-ชนบท

คณะกรรมการบริหารหน่วยจุพาส-ชนบท จะประชุมพิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่มีคุณสมบัติตาม ประกาศให้เป็นผู้มีสิทธิ์สมัครโครงการจุพาส-ชนบท ซึ่งผู้ที่ได้รับสิทธิ์นั้นหน่วยฯ จะจัดส่งบัตร ประจำตัวผู้สมัครและรายละเอียดต่าง ๆ ให้โดยผ่านผู้อำนวยการโรงเรียนที่ผู้สมัครศึกษาอยู่

การตรวจสภาพฐานะครอบครัวผู้สมัคร คณะกรรมการบริหารหน่วยจุพาส-ชนบท จะนำผลคะแนนการสอบวัดความรู้ทบทวนฯ พิจารณาเปรียบเทียบกับข้อมูลของผู้สมัครแต่ละราย และจะมอบหมายให้กรรมการตรวจสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะครอบครัวของผู้สมัคร เดินทาง ไปตรวจสภาพบ้านของผู้สมัครในต่างจังหวัดต่อไป คณะกรรมการตรวจสภาพฐานะครอบครัว ผู้สมัคร มีหน้าที่เดินทางไปตรวจสภาพฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวผู้สมัครที่ได้รับมอบหมาย จากคณะกรรมการบริหารหน่วยจุพาส-ชนบท โดยการเดินทางไปตรวจบ้านจะไม่มีการแจ้งให้ผู้ สมัครทราบล่วงหน้าแต่อย่างใด เมื่อได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว จะนำข้อมูลที่ได้เสนอที่ประชุม โดยคณะกรรมการฯ จะได้ร่วมกันพิจารณาโดยละเอียดอีกครั้งก่อนที่จะเรียกตัวผู้สมัครที่เห็นควรรายงานตัวเพื่อสอบสัมภาษณ์และตรวจร่างกายต่อไป

การสอบสัมภาษณ์และตรวจร่างกาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เรียกตัวผู้ที่ผ่านการ พิจารณารายงานตัวที่หน่วยจุพาส-ชนบท เพื่อสอบสัมภาษณ์และตรวจร่างกาย โดยจะจัดส่ง ประกาศเรียกตัวผู้สมัครที่ได้รับการพิจารณารายงานตัว ณ หน่วยจุพาส-ชนบท พร้อมให้ แผนที่แสดงที่ตั้งหน่วยฯ พร้อมกับคำแนะนำในการเดินทาง ผู้ที่ไม่มารายงานตัวถือว่าสละสิทธิ์ นอกจากนี้ ได้ขอความร่วมมือจากสำนักงานนิสิตสัมพันธ์ หอพักนิสิตชาย - หญิง จัดที่พักให้ กับผู้สมัครที่มาสอบสัมภาษณ์ ในการสอบสัมภาษณ์จะแจ้งให้ทราบทุกครั้งว่าผลการตัดสินใจ ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการสอบสัมภาษณ์ที่แต่ละคณะแต่งตั้งขึ้น เพื่อการนี้โดยเฉพาะการตัดสินใจขั้น สุดท้ายว่าผู้สมัครสมควรที่จะรับเข้าศึกษาหรือไม่นั้น จึงขึ้นอยู่กับคณะกรรมการสอบสัมภาษณ์ สำหรับการตรวจสุขภาพร่างกายได้รับความร่วมมือจากหน่วยอนามัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และการเอกซเรย์จะได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลโรคปอดกรุงเทพฯ ตรวจตาบอดสีภาค วิชาจักรวิทยา และการทดสอบสุขภาพจิต ภาคจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ เมื่อได้ ทราบผลแล้ว หน่วยจุพาส-ชนบทจะได้จัดส่งให้สำนักทะเบียนและประมวลผลตามระเบียบต่อไป

การจัดอบรมพิเศษก่อนเข้าเรียนสำหรับนิสิตใหม่ หน่วยจุพาส-ชนบท ได้จัดการอบรม พิเศษก่อนเข้าเรียนสำหรับนิสิตใหม่โครงการจุพาส-ชนบท ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าศึกษาใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามโครงการจุพาส-ชนบท ตั้งแต่ปีการศึกษา 2526 เป็นต้นมา เพื่อ ช่วยให้นักเรียนจากชนบทได้ทราบแนวทางการเรียนการสอน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยได้ดียิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแนะแนวทางการศึกษาใน ระดับอุดมศึกษา เพื่อศึกษาการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นหมู่คณะและเพื่อพัฒนาจิตสำนึกในการพัฒนา สังคม โดยได้กำหนดจัดอบรมในระหว่างวันที่ 12 - 30 มีนาคม

การให้ทุนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ประกาศให้ทุนอุดหนุนการศึกษาและเงื่อนไข การรับทุนของนิสิต ในโครงการจุฬาฯ-ชนบท โดยได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ทุนประเภท ก จะได้รับค่าใช้จ่ายดังนี้

1. ได้รับเงินค่าอาหารและใช้จ่ายส่วนตัวปีละ 10 เดือน ๆ ละ 4,000 บาท
2. ได้รับเงินค่าเครื่องแต่งกาย ปีละ 2,000 บาท หรือภาคการศึกษาละ 1,000 บาท
3. ได้รับเงินค่าอุปกรณ์การศึกษา ปีละ 3,000 บาท หรือภาคการศึกษาละ 1,500 บาท
4. ได้รับเงินค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามความจำเป็นและประหยัด ได้แก่ ค่าลงทะเบียนเรียน

ค่าหอพักนิสิต ค่าใช้จ่ายในภาคฤดูร้อน และค่ารักษาพยาบาล ฯลฯ

ทุนประเภท ข ได้รับค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับประเภท ก โดยยกเว้นเฉพาะข้อ 1

เงื่อนไขการรับทุนจุฬาฯ-ชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กำหนดเงื่อนไขการรับ ทุนโครงการจุฬาฯ-ชนบทไว้ดังนี้

1. ผู้รับทุนจะต้องไม่ไปสอบคัดเลือกเข้าสถาบันอื่นได้อีก
2. ผู้รับทุนจะต้องเข้ารับการอบรมพิเศษที่หน่วยจุฬาฯ-ชนบทจัดขึ้น
3. ผู้รับทุนจะต้องทำสัญญาการรับทุนกับหน่วยจุฬาฯ-ชนบทตามระเบียบที่กำหนด
4. ผู้รับทุนจะต้องไปปฏิบัติงานในเขตชนบท หากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกำหนด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสิทธิ์ระงับการให้ทุน หรือให้ผู้รับทุนพ้นสภาพการเป็น นิสิตได้ถ้าผู้รับทุนกระทำผิดกฎระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ถูกตัดคะแนนความประพฤติ ไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้รับทุนจุฬาฯ-ชนบท

โครงการจุฬาฯ-ชนบทได้ดำเนินงานรับนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทเข้าศึกษา เริ่มตั้งแต่ รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2525 จนถึงปัจจุบัน รุ่นที่ 20 ปีการศึกษา 2544 มีนิสิตรวมทั้งสิ้น 977 คน ปัจจุบันมีนิสิตที่ศึกษาตามหลักสูตรในภาคปลาย ปีการศึกษา 2544 จำนวน 264 คน โดยศึกษา ในคณะต่าง ๆ ดังนี้ คณะสัตวแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะสหเวชศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะเศรษฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์คณะนิติศาสตร์ และคณะนิเทศศาสตร์

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์

2.1 ความหมายของอัตมโนทัศน์

✓ลาซารัส (พรณี ชูทัย เจนจิต. 2533 : 182 ; อ้างอิงจาก Lazarus.1963) ได้ให้ความหมายของอัตมโนทัศน์ว่าเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อ ความรู้สึกที่มีต่อตนเอง

✓ดิงเมเยอ (Dinkmeyer. 1965 : 184) ได้ให้ความหมายของอัตมโนทัศน์ว่า เป็นการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ของบุคคลนำมาจัดระบบตามที่ตนได้สังเกตและรู้สึกในอดีตและปัจจุบัน และก่อให้เกิดความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับตนเอง

ฟิตส์ (อำไพ ศิริพิพัฒน์. 2515 : 92 ; อ้างอิงจาก Fitts. 1965) ได้ให้ความหมายของอัตมโนทัศน์ว่า เป็นความรู้สึกนึกคิด ทศนคติของบุคคลที่มีต่อตนเองในด้านร่างกาย ด้านส่วนตัว ด้านศีลธรรมจรรยา ด้านครอบครัว ด้านสังคม ด้านความเป็นเอกลักษณ์ ด้านความพึงพอใจในตนเอง และด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของบุคคลที่มีต่อความสัมพันธ์ต่อผู้อื่นในสังคมและสิ่งแวดล้อม

เจอซิล (สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2541 : 424 ; อ้างอิงจาก Jersild.1995) อัตมโนทัศน์ หมายถึง การรับรู้ตนเอง ซึ่งหมายถึงการรับรู้ ความรู้สึกทัศนคติและความรู้เกี่ยวกับตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสติปัญญา ความคิด ความสามารถ ทักษะต่าง ๆ รวมทั้งรูปร่างลักษณะทางร่างกาย

ทิสนา แคมมณี (2526 : 56) กล่าวว่าอัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง อันเป็นผลมาจากการรับรู้ของคนที่มีความรู้เกี่ยวกับตนเอง เช่น การรับรู้ว่าเป็นคนอย่างไร มีความสามารถ มีปัญหา หรือปมด้อยอะไร เป็นต้น ความรู้สึกความเชื่อหรือความคิดเห็นต่าง ๆ ที่รวมกันเข้านี้จะป็นเครื่องบ่งชี้หรือกำหนดพฤติกรรมของบุคคลนั้น

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 208 - 209) ได้สรุปแนวคิดของนักจิตวิทยา เกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ว่า อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่เกี่ยวกับตนเองทั้งทางสุขภาพร่างกายและจิตใจ ได้แก่ บุคลิกลักษณะ รูปร่างหน้าตา อารมณ์ ความรู้สึก ฯลฯ ผู้ที่มีอัตมโนทัศน์ทางบวก จะมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกล้าที่จะแสดงความสามารถของตน แต่ถ้ามีมากเกินไปมักจะเป็นคนคุยโม้อวด มักกล่าวยกตนข่มท่าน มักดูถูกความสามารถของคนอื่นว่าด้อยกว่าตน ส่วนผู้ที่มีอัตมโนทัศน์ทางลบ มักไม่เชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงความสามารถเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้อื่น ถ้าบุคคลมีอัตมโนทัศน์มากเกินไป มักจะเป็นคนที่ดูถูกตนเองคิดว่าตนเองมีปมด้อย ถ่อมตัวและเกรงกลัวหรือยอมทำตามผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่มีลักษณะเก่งกว่าเขา

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2544 : 64) ให้ความหมายของอัตมโนทัศน์ คือ ตนในส่วนที่เป็นความคิดเห็นที่คนเรามีต่อตนเอง หรือมองตนเองว่าเป็นคนอย่างไร ตนส่วนนี้มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความนึกคิดและการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2544 : 134) ได้ให้ความหมายอัตมโนทัศน์ ว่าเป็นความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติที่บุคคลมีต่อตนเอง ซึ่งพัฒนามาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างอินทรีย์กับสิ่งแวดล้อม จะเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยวุฒิภาวะและการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ที่บุคคลตอบสนองความต้องการนั่นเอง

จากความหมายของอัตมโนทัศน์ ดังที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ที่บุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์

(Burns 1982 :15 -23) ได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ คือ แนวคิดในเชิงปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic interaction) เป็นลักษณะการปฏิบัติต่อกันของมนุษย์ในสังคมที่อาศัยการติดต่อสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งภาษาและอากัปกิริยาท่าทางเป็นสัญลักษณ์ ในแนวคิดนี้มีนักทฤษฎีที่สำคัญคือ มีด (Mead) และ คูลลี (Cooley)

มีด (Mead) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “อัตตา” (self) ว่าเป็นกระบวนการทางสังคม โดยได้เสนอว่า “อัตตา” นั้นเป็นกระบวนการทางสังคมที่อยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่ง “อัตตา” ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ “I” และ “Me” โดยที่ “I” จะเป็นส่วนที่กระตุ้นกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคล เป็นลักษณะที่ไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์และไม่สามารถทำนายได้ ส่วน “Me” จะเป็นผู้กำหนดทิศทางของการกระทำนั้น และได้กล่าวว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองเกิดจากการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งจะทำให้บุคคลได้ทราบว่าบุคคลอื่นปฏิบัติต่อตนอย่างไรและตัวเขาต้องทำตัวอย่างไรเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นพฤติกรรมของบุคคลจึงพยายามกระทำในสิ่งที่สังคมคาดหวังเพื่อให้บุคคลอื่นยอมรับตน เมื่อบุคคลต้องการให้คนอื่นยอมรับเขาจะพยายามลอกเลียนแบบพฤติกรรมหรือความคิดจากบุคคลใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อตัวเขา สำหรับอัตมโนทัศน์นั้น มีด (Mead) ได้อธิบายว่าเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น บุคคลเริ่มรู้จักตนเองและตอบสนองต่อตนเองเช่นเดียวกับที่ผู้อื่นมองและตอบสนองต่อตัวเขาบุคคลจะมีความใส่ใจต่อปฏิกริยาของบุคคลอื่น และพยายามคาดคะเนปฏิกริยาของผู้อื่น เพื่อตัวเองจะได้ประพฤติตนให้เหมาะสม ดังพฤติกรรมของบุคคลจึงได้รับอิทธิพลจากบุคคล และทำให้บุคคลพัฒนาทัศนคติต่อตนเองขึ้นมาได้ กล่าวคือบุคคลจะประเมินค่าของตนเองเหมือนกับที่ผู้อื่นประเมินเขา ดังที่ มีด (Mead) ได้สรุปไว้ว่าสังคมเป็นตัวหล่อหลอมอัตมโนทัศน์

คูลลี (Cooley) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับตนไว้ใน Looking Glass Self ว่าเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่าการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ท่าทีของบุคคลที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วยนั้น จะเหมือนกระจกส่องให้เราเห็นว่าเราเป็นอย่างไร เหมือนกับบุคคลอื่นเห็นเราเช่นเดียวกัน ซึ่งเขาได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ของบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากที่บุคคลนั้นเชื่อว่าคนอื่นนั้นติดต่อกับอย่างไรกับเรา ประเมินเราอย่างไร แล้วเรามีความรู้สึกภาคภูมิใจหรือละอายใจจากการประเมินนั้น ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองประกอบด้วย

1. คนอื่นมองภาพพจน์ของเราอย่างไร เป็นภาพรวมในด้านต่าง ๆ ที่คนอื่นเขาคิดอย่างไรกับเรา โดยที่เรายังไม่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลนั้น
2. เป็นภาพการให้คำจำกัดความกับสิ่งที่ปรากฏออกมาเมื่อมีการปะทะสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การแสดงของบุคคลอื่นที่มีต่อตัวเราจะถูกตีความออกมาว่าเขาคิดอย่างไรกับเรา
3. ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เมื่อบุคคลอื่นมีการแสดงออกอย่างหนึ่งขณะที่มีการปะทะสัมพันธ์กับเรา เมื่อเราตีความว่า เขากำลังชื่นชมว่าเราเก่ง ฉลาด เราจะมีความรู้สึกต่อสิ่งที่เราตีความคือ ภูมิใจในตนเอง

โรเจอร์ส (Rogers:1961) แนวคิดอัตมโนทัศน์ได้พัฒนาจากการรักษาคนไข้ในคลินิกของเขาเอง อัตมโนทัศน์ตามแนวคิดเขาเป็นการจัดระบบของการรับรู้ ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ลักษณะนิสัยและความสามารถของบุคคล การรับรู้ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหลัก ๆ มีรายละเอียดดังนี้คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับตนเป็นลักษณะปรากฏการณ์นิยมจึงถือว่าบุคคลมีชีวิตเป็นส่วนตัวและเป็นเชิงอัตวิสัย (subjective) คือ สามารถที่จะคิดและตัดสินใจด้วยตนเองได้
2. อัตมโนทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความสามารถของตนให้เต็มที่ (actualization) และเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งแวดล้อมทางสังคม
3. อัตมโนทัศน์เป็นการจัดระเบียบของการรับรู้ "ตน" อัตมโนทัศน์เป็นส่วนสำคัญของบุคลิกภาพและพฤติกรรมของบุคคล
4. อัตมโนทัศน์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อการตอบสนองสิ่งแวดล้อม อัตมโนทัศน์ครอบคลุมการรับรู้ลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อม
5. ไม่ว่าจะเกิดจากการเรียนรู้หรือมีมาแต่กำเนิดการที่อัตมโนทัศน์จะพัฒนาได้จำเป็นต้องมีการยอมรับนับถือในแง่บวก (positive regard) จากผู้อื่น เช่น การยอมรับ การเคารพ นับถือ และการได้รับความอบอุ่นใจ
6. ความต้องการยอมรับนับถือตนเองในแง่บวก (positive self regard) เป็นการเรียนรู้จากการยอมรับนับถือในแง่บวกจากผู้อื่น

7. เมื่อการยอมรับนับถือตนเองในแง่บวกขึ้นอยู่กับการประเมินของผู้อื่น ซึ่งบางทีเกิดความไม่ลงรอยกันระหว่างประสบการณ์ของบุคคลกับความต้องการการยอมรับนับถือตนเองทางบวกดังนั้นจึงทำให้เกิดความไม่ลงรอยกันระหว่าง "ตน" และประสบการณ์นั้น

8. พัฒนาการของอัตมโนทัศน์ไม่ใช่เป็นเพียงการเพิ่มพูนประสบการณ์อย่างช้า ๆ เท่านั้นแต่อัตมโนทัศน์เป็นวิถีทางที่บุคคลมองเห็นตนเอง โดยที่ โรเจอร์ส เน้นว่าอัตมโนทัศน์เป็นกระบวนการควบคุมและผสมผสานพฤติกรรมแต่อัตมโนทัศน์ไม่ได้เป็นผู้กระทำ เพราะตามธรรมชาติแล้วอินทรีย์เป็นผู้กระทำและมุ่งสู่การพัฒนาความสามารถของตนอย่างเต็มที่อยู่แล้ว โดยที่อัตมโนทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของอินทรีย์ในการพัฒนาความสามารถของตนอย่างเต็มที่ด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับ "อัตตา" หรือ "อัตมโนทัศน์" ที่ได้เสนอมานั้น จะเห็นว่าอัตมโนทัศน์ของบุคคลเกิดจากการประเมินค่าของตนเองทั้งในทางดีและไม่ดี ซึ่งเป็นการรับรู้และการตีความจากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคม

2.3 ความสำคัญของอัตมโนทัศน์

โรเจอร์ส (สถิต วงศ์สวรรค์. 2540 : 115 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1902) กล่าวว่าอัตมโนทัศน์มีความสำคัญ ดังนี้

1. อัตมโนทัศน์มีผลต่อพฤติกรรมที่ตนเองแสดงออกมา

จากผลการวิจัยพบว่าคนที่มียัตมโนทัศน์ดีมักมองผู้อื่นในแง่ดีส่วนคนที่มียัตมโนทัศน์ไม่ดีก็มักจะมองผู้อื่นในแง่ร้าย ถ้าตัวตนในความเป็นจริง (Real Self) ของคนไม่สอดคล้องกับตัวตนตามอุดมคติ (Ideal Self) แล้วคนมักจะเกิดปัญหาหรือการคับข้องใจนั้น เช่น บางคนคิดว่าตนเองฉลาดแต่ในความจริงแล้วเป็นคนโง่ทำอะไรผิดพลาดเสมอ เขาจะเกิดความเครียด

2. ช่วยให้เข้าใจ พยากรณ์ และเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้อื่นได้

เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อ ครู ผู้ปกครอง จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักแนะแนว ฯลฯ ที่จะนำความรู้เรื่องนี้ไปใช้ในการช่วยเหลือเด็ก

3. การวัดและประเมินผลของตน

คนทุกคนจะวัดและประเมินผลตนเองอยู่ตลอดเวลา ตัวเราดีเด่นหรือด้อยกว่าคนอื่นเพียงไร ถ้ารู้สึกว่ามันดีกว่าก็เป็นสุขใจ ถ้ารู้สึกว่ามันด้อยกว่าก็พยายามหาสิ่งที่ดีมาเป็นเครื่องช่วยทำให้เกิดปมเด่นขึ้นและรู้สึกเป็นสุขใจ แต่ถ้าคิดว่าตนด้อยกว่าผู้อื่นทุกทางก็จะเป็นปมด้อยมีความน้อยเนื้อต่ำใจตลอดเวลาและโดยปกติแล้วคนเรามักจะเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับผู้อื่นอยู่เสมอ ทำให้ชีวิตไม่ค่อยมีความสุข

ริชาร์ด เอส ลาซาลัส (Richard S.Lazarus :1963) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลทำให้บุคคลเข้าใจตนเองและจะแสดงพฤติกรรมไปตามที่คิดว่าตนเป็น อัตมโนทัศน์ที่ดีจะเป็นตัวควบคุมและเป็นเครื่องป้องกันพฤติกรรมของบุคคลมิให้กระทำผิดแม้จะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี

แมคแคนเลส (McCandless :1967) กล่าวว่า คนที่มีอัตมโนทัศน์ดีจะมีลักษณะนิสัยที่น่าพึงประสงค์ มีความกังวลต่ำและสามารถปรับตัวได้ดี มีความอยากรู้อยากเห็น เป็นคนเด่น และมีความสัมพันธ์ในกลุ่มดี จะมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองมากกว่าบุคคลซึ่งมีอัตมโนทัศน์ไม่ดีและใช้กลวิธีป้องกันตนเองน้อยมาก

สจอร์และซันดีส (Stuart and Sundeen : 1987) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลนั้น ๆ เป็นเหมือนแกนพฤติกรรมของบุคคลหรือเป็นแบบแผนในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอัตมโนทัศน์มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะมีผลต่อพฤติกรรมและการปรับตัวของบุคคลถ้าอัตมโนทัศน์มีความมั่นคงบุคคลจะสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความเชื่อมั่นในตนเองมีความภูมิใจในตนเองไม่มีปมด้อยถ้าหากบุคคลมีอัตมโนทัศน์ในด้านไม่ดีจะเกิดความรู้สึกเป็นปมด้อย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์

2.4 องค์ประกอบของอัตมโนทัศน์

ไวลี (รัญจวน คำวชิรพิทักษ์. 2534 : 181; อ้างอิงจาก Wylie. 1968) ได้จำแนกลักษณะและองค์ประกอบของอัตมโนทัศน์ว่า ประกอบด้วย

1. อัตมโนทัศน์ที่เป็นจริง (Actual Self-Concept) หมายถึง ทศนคติและความรู้สึกว่า “ตนเอง” เป็นใคร เป็นคนอย่างไร เป็นภาพสะท้อนของตนเอง เช่น ตนเองเป็นคนดี เป็นต้น อัตมโนทัศน์ตามความเป็นจริง มีแหล่งกำเนิด ดังนี้

1.1 “ตนเอง” ที่รับรู้ด้วยตนเอง (Private Self-Concept) คือ การที่บุคคลรับรู้ว่าเป็นคนอย่างไร

1.2 “ตนเอง” ที่รับรู้จากสังคม (Social Self-Concept) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง จากทัศนคติหรือความคิดเห็นที่คนอื่นในสังคมรับรู้ว่าเป็นคนอย่างไร

2. อัตมโนทัศน์ในอุดมคติ (Ideal Self-Concept) คือ “ตนเอง” ที่บุคคลอยากจะเป็น เช่น อยากจะเป็นคนสวยที่สุด อยากเรียนเก่ง เป็นต้น อัตมโนทัศน์ในอุดมคติแบ่งเป็น

2.1 “ตนเอง” ตามอุดมคติของตนเอง (Own ideal self-Concept) คือ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ที่ต้องการให้ตนเป็นเช่นไร

2.2 “ตนเอง” ในอุดมคติของสังคม (Concept of other' s ideal for one) คือ การที่บุคคลรับรู้ว่าเป็นคนในสังคมต้องการให้ตนเป็นคนอย่างไร

เฮอร์ล็อก (Hurlock 1978 : 414) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์ของคนเรามี 2 ลักษณะ คือ

1. ตนตามความเป็นจริง เป็นความรู้สึกนึกคิดว่าตนเองคือใคร เป็นอย่างไรเปรียบเทียบกับเหมือนภาพสะท้อนของตนเอง ซึ่งตัวที่กำหนด คือ การแสดงบทบาทของตนเองตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ

2. ตนตามอุดมคติ เป็นภาพพจน์ที่ผู้นั้นยึดถือและอยากจะเป็น

อัตมโนทัศน์ทั้งสองลักษณะแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านร่างกาย จะประกอบด้วยการรับรู้ที่แต่ละคนมีต่อตนเองเกี่ยวกับลักษณะทางร่างกาย ความเหมาะสมในเรื่องเพศ ความสำคัญทางร่างกายในการแสดงพฤติกรรมและความภูมิใจในร่างกายของตนเองจากสายตาของผู้อื่น

2. ด้านจิตใจ ประกอบด้วยการรับรู้ของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองว่ามีความสามารถ การมองเห็นคุณค่าในตนเอง ตลอดจนการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2544 : 65-66) อัตมโนทัศน์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้านคือ

1. องค์ประกอบการรับรู้ (Perceptual component) หรือ เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า อัตมโนทัศน์ทางกายภาพ (Physical self-concept) ได้แก่ ภาพที่คนเรารับรู้เกี่ยวกับลักษณะทางร่างกายของตนเอง เช่น รูปร่างหน้าตา กิริยาท่าทางความแข็งแรง หรือความอ่อนแอของร่างกาย

2. องค์ประกอบทางความคิด (Conceptual component) ได้แก่ ความคิดของบุคคลที่เกี่ยวกับคุณสมบัติที่เด่น ๆ ของตนเอง ความสามารถและความไม่สามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภูมิหลังและถิ่นกำเนิด รวมทั้งอนาคตของตนเอง องค์ประกอบทางความคิดนี้ สามารถเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อัตมโนทัศน์ทางจิต (Psychological self-concept) ซึ่งประกอบไปด้วยลักษณะที่แสดงถึงคุณภาพในการปรับตัวของชีวิต เช่น ความซื่อสัตย์ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความกล้าหาญ ความหวาดกลัว ความอาย เป็นต้น

3. องค์ประกอบทางเจตคติ (Attitudinal component) ได้แก่ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง ความภาคภูมิใจและความอาย เมื่ออย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ องค์ประกอบทางเจตคติจะรวมไปถึงความเชื่อ การลงโทษตัดสินสิ่งที่ผิด ค่านิยม อุดมคติ ความปรารถนาในชีวิตและข้อผูกพันต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างปรัชญาในการดำเนินชีวิตให้แก่บุคคล

ลักขณา สริวัฒน์ (2544 : 135) อัตมโนทัศน์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองตามสภาพที่เป็นจริง (Real Self) เป็นความคิดเห็นความรู้สึก เจตคติต่อตนเองว่า ตนคือใคร ตนเป็นคนอย่างไรในสภาพที่เป็นจริง

2. ความคิดเห็นแก่ตนเองโดยการคิดหรือประเมินตนเองว่า คนที่อยู่ร่วมกับตนมองตนอย่างไร ประเมินค่าตนมากน้อยเพียงใด (Self Evaluation)

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในอุดมคติ (Ideal Self) หมายถึง ภาพที่ตนอยากเห็นตนเองเป็นหรือความอยากจะเป็นซึ่งแต่ละคนจะมีระดับความทะเยอทะยานไม่เท่ากัน ภาพที่ตนอยากเห็นตนเองเป็นนั้นจะบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด จะมีความสัมพันธ์กับความสามารถต่าง ๆ และโอกาสของบุคคลนั้น

เนื่องจากอัตมโนทัศน์เป็นความนึกคิดภายในที่ผู้อื่นไม่สามารถล่วงรู้ได้การที่จะทราบถึงความคิดของบุคคลได้ สามารถกระทำได้ 2 วิธี (อำไพ ศิริพิพัฒน์.2515 :100) คือ การไปถามเจ้าตัวโดยตรงซึ่งผลที่ได้เป็นรายงานเกี่ยวกับตัวเอง (Self-Report) และโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญหรือนักจิตวิทยาสังเกตพฤติกรรมแล้วสรุปลงความเห็น ซึ่งการประเมินทั้ง 2 วิธีนี้อาจให้ผลไม่แตกต่างกันมากนักแต่ในวิธีที่ 2 นั้นจะต้องใช้เวลาและมีความไม่สะดวกหลายประการ ดังนั้นการให้บุคคลรายงานเกี่ยวกับตนเองจึงเป็นวิธีที่สะดวกและน่าเชื่อถือได้มากกว่า ในการประเมินอัตมโนทัศน์นี้ (อำไพ ศิริพิพัฒน์. 2515 : 92 ; อ้างอิงจาก Fitts. 1965) ได้สร้างแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี (Tennessee Self-Concept Scale) ซึ่งแบบวัดที่สร้างขึ้นจากแนวพื้นฐานทฤษฎีทางจิตวิทยา โดยให้บุคคลประเมินอัตมโนทัศน์ของตนดังนี้

1. พิจารณาโดยใช้ตัวเองเป็นเกณฑ์ (Internal frame of reference) ประกอบด้วย

1.1 อัตมโนทัศน์ด้านความเป็นเอกลักษณ์ (Identity) หมายถึงความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นอย่างไร (What he is) เป็นการพิจารณาอัตมโนทัศน์ด้านที่เกี่ยวกับคำถามที่ว่า “ฉันเป็นอะไร” (What I am)

1.2 อัตมโนทัศน์ด้านความพึงพอใจในตนเอง (Self-Satisfaction) หมายถึงความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับการยอมรับตนเอง (How he accepts himself) เป็นการพิจารณาอัตมโนทัศน์ด้านที่เกี่ยวกับคำถามที่ว่า “ฉันมีความรู้สึกเกี่ยวกับตัวฉันอย่างไร” (How I feel about myself)

1.3 อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรม (Behavior) หมายถึงการรับรู้และความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับการปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ของตนเอง (How he acts) เป็นการพิจารณาอัตมโนทัศน์ด้านที่เกี่ยวกับคำถามที่ว่า “ฉันประพฤติอย่างไร” (What I do or the way I acts)

2. พิจารณาโดยใช้คนอื่นเป็นเกณฑ์ (External frame of reference) ซึ่งประกอบด้วย

2.1 อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย (Physical Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเอง เกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะของร่างกาย เพศ สุขภาพ ความสามารถและทักษะ

2.2 อัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม (Moral – Ethical Self) หมายถึงความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับคุณค่าของศีลธรรม ความสัมพันธ์ที่มีต่อศาสนาความรู้สึกเกี่ยวกับการเป็นคนดีหรือคนเลว และความพึงพอใจในศาสนาของตน

2.3 อัตมโนทัศน์ด้านความเป็นส่วนตัว (Personal Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและการประเมินค่าบุคลิกภาพของตนโดยไม่รวมทางด้านร่างกายและความสัมพันธ์กับผู้อื่น

2.4 อัตมโนทัศน์ทางด้านครอบครัว (Family Self) หมายถึง ความรู้สึกในคุณค่าและความพอใจในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกหนึ่งของครอบครัว เป็นการแสดงถึงการรับรู้ตนเองว่าใกล้ชิดหรือห่างเหินจากครอบครัว

2.5 อัตมโนทัศน์ด้านสังคม (Social Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับความมั่นใจและความเชื่อมั่นในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น

นอกจากนี้ ฟิตส์ ได้รวมเอาอัตมโนทัศน์ทางด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง (Self Criticism) มาเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการวัดอัตมโนทัศน์ ซึ่งหมายถึง ความกล้าที่จะยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเองทั้งในด้านดีและไม่ดี ซึ่งจะสามารถชี้ให้เห็นการประเมินตนเองของบุคคลได้มากยิ่งขึ้น บุคคลที่ปฏิเสธอัตมโนทัศน์ในด้านนี้ทั้งหมดมักจะเป็นผู้ที่ปกป้องตนเอง ในขณะที่ผู้ตอบได้คะแนนสูงจะเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีเปิดเผย และผู้ที่ตอบในระดับที่ได้คะแนนสูงมากกว่าตำแหน่ง 99 เปอร์เซนต์ไทล์ จะเป็นข้อบ่งชี้ว่าอาจมีความบกพร่องทางจิต

จากแนวคิดในเรื่องขององค์ประกอบของอัตมโนทัศน์ จะเห็นว่า ได้มีผู้แบ่งลักษณะและองค์ประกอบของอัตมโนทัศน์ เป็นหลายแนวทาง ตามแนวคิดของแต่ละคน และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การแบ่งองค์ประกอบการประเมินอัตมโนทัศน์โดยใช้คนอื่นเป็นเกณฑ์ ซึ่งประกอบด้วย อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรมของ ฟิตส์ (Fitts) ในการศึกษาครั้งนี้

2.5 พัฒนาการอัตมโนทัศน์

เกอร์เนย์ (Gurney. 1988 : 17 – 24) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของอัตมโนทัศน์ประกอบด้วยขั้นตอนตามลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตื่นตามปรากฏ หรือระยะก่อนรู้สำนึกในตน (Existential or Pre Self Awareness) 0 – 2 ปี

ในระยะนี้จะเริ่มต้นเกิดพัฒนาการของ “อัตตา” เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่มีและไม่มีชีวิต ในกระบวนการนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจตนเองว่าเป็นสิ่งที่แยกจากสิ่งแวดล้อม เด็กในช่วงแรกยังไม่สามารถพูดเกี่ยวกับตนเองได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยการสังเกตพฤติกรรม และดูสัญญาณที่แสดงว่าเด็กรู้จักตนเอง เช่น การใช้สรรพนามบุคคลสำหรับสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น มารดาจะใช้สัญลักษณ์ชื่อเขาว่า “ปีเตอร์ทำ” หลังจากนั้น 2 – 3 สัปดาห์ เด็กจะเข้าใจว่า “ฉันจะเป็นคนทำ”

ขั้นตอนที่ 2 ตอนตามภายนอก (Exterior Self) 2 – 13 ปี แล้วยังได้ข้อมูลจากการตอบคำถามง่าย ๆ ที่เด็กในวัยนี้สามารถเข้าใจและตอบได้ ในขั้นตอนนี้เด็กจะรวบรวมรายละเอียดจากข้อมูลต่าง ๆ มีการประเมินผลความรู้สึกในทางบวกและลบ รายละเอียดทั้งหมดและการประเมินผลจะรวมเป็นอัตมโนทัศน์ ซึ่งเป็นตัวสำคัญในการดำเนินกิจกรรมในการควบคุมการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง ดังนั้นระยะนี้จึงเป็นระยะที่สำคัญมาก เพราะเป็นช่วงที่เด็กจะได้รับข้อมูลต่าง ๆ เข้าไป ประสบการณ์ความสำเร็จหรือความล้มเหลวข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่ผู้ใหญ่วิจารณ์เด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ขึ้นมาในระยะนี้เป็นระยะที่สำคัญมากที่บิดามารดาและคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะได้ช่วยกันให้เด็กได้มีคุณค่ามากขึ้นทั้งในขณะนี้และในอนาคตข้างหน้า

ขั้นตอนที่ 3 ตอนตามภายใน (Interior Self) 13 ปีขึ้นไป การพัฒนาอัตมโนทัศน์ในขั้นนี้จะเกี่ยวข้องกับการรู้สึกนึกคิดของตนเองบุคคลจะหล่อหลอมกลั่นกรองความรู้สึกนึกคิดที่เป็นของตนเองออกมาในช่วงนี้วัยรุ่นมีความต้องการเป็นตัวของตัวเองพยายามค้นหาลักษณะเด่นของตนเองต้องการรู้ให้ถ่องแท่ว่าตนเป็นอย่างไรกับการมองและพิจารณาตนเอง เกิดความรู้สึกต่อตนเองที่แตกต่างไปจากวัยเด็ก และรู้สึกว่าตนเองไม่มั่นคง คำถามที่จะเกิดกับวัยรุ่นทุกคนคือ การถามตนเองว่า “ฉันคือใคร” ในช่วงที่วัยรุ่นค้นหาตัวเองนี้มีความสำคัญต่อชีวิตในวัยผู้ใหญ่มาก วัยรุ่นที่ล้มเหลวในการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง จะเกิดความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองในแง่ลบ ซึ่งจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอื่นๆต่อไป

อำไพ ศิริพัฒน์ (2515 : 98) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์พัฒนาไปได้เรื่อย ๆ ไม่มีขอบเขตและเวลาจำกัดโดยเริ่มพัฒนาดังแต่วัยทารกและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ตามสภาพสิ่งแวดล้อมที่แต่ละบุคคลประสบอยู่ ตั้งแต่ประสบการณ์ในช่วงแรกของชีวิต โดยเฉพาะขวบปีแรกของชีวิต อัตมโนทัศน์จะพัฒนาไปในทางที่ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับกรอบเลี้ยงดูที่เด็กได้รับปฏิภานที่บุคคลรอบข้างปฏิบัติต่อเขา เช่น อารมณ์ ความรู้สึก หรือทัศนคติ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการก่อพื้นฐานเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดที่เขาจะมีต่อตนเอง ในช่วงหลังของชีวิตประสบการณ์ที่เด็กได้รับกว้างขึ้นจากสังคมบ้านจะขยายสู่สังคมนอกบ้าน อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์จะเพิ่มขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ เป็นสิ่งที่ได้รับมาแต่กำเนิดคือ พันธุกรรม ซึ่งจะเข้ามามีบทบาทก็โดยที่เด็กแต่ละคนมีระดับสติปัญญาที่แตกต่างกัน วิธีการที่แต่ละคนตีความจากปฏิภานที่คนอื่นมีปฏิภานต่อตัวเขาจึงต่างกัน ยิ่งเด็กฉลาดมากจะตีความได้มากกว่าเด็กที่ฉลาดน้อย ซึ่งการตีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกต่าง ๆ จะมีผลต่อการเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับพัฒนาการของอัตมโนทัศน์ว่าจะเป็นไปในลักษณะที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ

พรณี ชูวิทย์ เจนจิต (2533 : 197-202) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของอัตมโนทัศน์ ตามช่วงวัยต่าง ๆ ดังนี้

1. วัยทารก วัยนี้เป็นวัยที่เด็กเห็นว่า ตนเองเป็นคนที่สำคัญที่สุด ทำทุกอย่างเพื่อสนองความต้องการของตนเอง ถ้าความต้องการของเด็กได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่และรู้สึกว่าจะสามารถพึ่งพาผู้อื่นได้ เด็กจะรู้สึกว่าโลกนี้น่าอยู่ ทุกสิ่งทุกอย่างน่าชื่นชม ไว้วางใจได้ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าความต้องการของเด็กไม่ได้รับการตอบสนอง เด็กจะรู้สึกว่าโลกนี้ไม่น่าอยู่ ไม่น่าไว้วางใจ เด็กจะพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง เมื่อรู้ตัวว่าเป็นที่ต้องการ เป็นที่ชอบพอมีคุณค่า หรือการที่คนอื่น ๆ เห็นว่าเขาเป็นคนดี การที่เด็กแต่ละคน จะรู้จักว่าตนเองดีหรือไม่ดีนั้น บุคคลรอบข้างเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างยิ่ง เด็กจะแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวังของบุคคลที่มีความสำคัญต่อชีวิตเด็ก และจะแทรกซึมเข้าสู่อัตมโนทัศน์ของเด็ก พฤติกรรมของบุคคลรอบข้าง บางครั้งจะก่อให้เกิดอัตมโนทัศน์ทางลบ จะทำให้เกิดความรู้สึกไม่ค่อยดีต่อตนเอง รู้สึกช่วยตนเองไม่ได้ ไม่มีความอบอุ่น และไม่มีใครจะเห็นความสำคัญ พ่อแม่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ถ้าต้องการให้ลูกมีการยอมรับนับถือตนเองและเชื่อมั่นในตนเอง พ่อแม่ก็ต้องมีการยอมรับนับถือและความเชื่อมั่นให้ลูกเสียก่อน ถ้าพ่อแม่คอยแต่วิจารณ์ ชี้ให้เด็กเห็นข้อบกพร่องของตนเอง ก็จะทำให้เด็กเกิดความไม่มั่นใจในการกระทำของตน เกิดความเคลือบแคลงสงสัยในความสามารถของตน

ถ้าประสบการณ์ช่วงแรกของชีวิตกับบุคคลที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ พ่อแม่ เป็นด้วยดี เด็กได้รับการยอมรับ เด็กจะเริ่มพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในฐานะที่เป็นบุคคล การที่เด็กจะพัฒนาเกี่ยวกับความสามารถที่จะรักผู้อื่นได้นั้นขึ้นอยู่กับความรัก การเอาใจใส่ ความอบอุ่น เพราะสิ่งเหล่านี้บอกให้เด็กทราบว่าเขาเป็นที่รักและเป็นที่ต้องการและมีค่าเพียงใด การที่เด็กแต่ละคนจะได้รับรู้ว่าตนเองดีหรือไม่ดีนั้น บุคคลรอบข้างเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างยิ่ง เด็กจะแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวังของบุคคลที่มีความสำคัญต่อตัวของเด็กและจะแทรกซึมเข้าสู่อัตมโนทัศน์ของเด็ก

2. วัยก่อนเข้าเรียน วัยนี้เป็นวัยที่เด็กเริ่มเข้าอนุบาล อายุประมาณ 3 – 5 ปี เป็นวัยที่กำลังทดลองความสามารถของตนว่า จะทำอะไรได้หรือไม่ได้ ถ้าเด็กลองทำในสิ่งที่เกินความสามารถ เด็กจะเกิดความสงสัยในความสามารถของตนเองแทนที่ความมั่นใจในตนเอง

ดังนั้น ถ้าต้องการให้เด็กพัฒนาอัตมโนทัศน์ในทางบวก มองเห็นว่าตนเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ควรเปิดโอกาสให้เด็กทดลองทำสิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระ แต่คอยดูแล ช่วยเหลืออยู่ห่าง ๆ เพื่อไม่ให้เด็กทำในสิ่งที่เกินความสามารถของเด็ก

3. วัยเด็ก เมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน กลุ่มเพื่อนและครูจะมีความสำคัญกับเด็ก วัยนี้ได้มีโอกาสสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน ทำให้เด็กได้เรียนรู้หลายอย่างเกี่ยวกับตนเอง เช่น ตนเองมีความสามารถเหนือกว่าคนอื่นในด้านใดบ้าง เพื่อน ๆ มีปฏิกริยาอย่างไรกับตน การแสดง

พฤติกรรมของตนเหมาะสมกับบทบาททางสังคมหรือไม่ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ต่อไป

ในวัยนี้ ถ้าเด็กได้รับการกระตุ้น ให้กำลังใจเด็ก ให้เด็กรู้สึกว่าเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ ก็จะช่วยพัฒนาเด็กให้มีอัตมโนทัศน์ในทางบวก

4. วัยรุ่น วัยนี้เป็นวัยที่เด็ก สำรวจตรวจสอบตนเองทั้งภายในและภายนอกเพื่อค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองจะมีการสำรวจทั้งความคิด และความรู้สึก ค้นพบคุณสมบัติต่าง ๆ ในตนเอง เด็กที่หาเอกลักษณ์ของตนเองได้ จะรู้สึกว่าตนเองคือใคร ต้องการอะไร มีความเชื่อหรือมีทัศนคติอย่างไรมีเป้าหมายอะไรในอนาคตซึ่งถ้าหากเด็กค้นพบก็จะแสดงความสามารถ ของตนได้อย่างถูกต้อง แต่ถ้าหาตนเองไม่พบ ไม่ทราบว่าตนเองมีเอกลักษณ์เช่นใด เด็กก็จะไม่รู้ว่ ตนเองคือใคร ต้องการอะไร ไม่สามารถแสดงบทบาทได้ถูกต้อง จะรับบทบาทของคนอื่น ๆ ในสังคมมาเป็นของตนเอง ซึ่งไม่สอดคล้องเหมาะสมกับตนเอง ทำให้เกิดความสับสน

ในวัยนี้เด็กจะเริ่มปรับปรุง เปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับตนเองอย่างมีเหตุผลขึ้นในวัยนี้ เด็กบางคนที่ยอมรับระดับความสามารถของตนเอง จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ของตนเองใหม่ ทั้งนี้เพราะมีประสบการณ์มากขึ้น โดยเฉพาะสังคมในโรงเรียน เจตคติ การได้รับการประเมินและการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนและครูมีอิทธิพลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ หากเด็กไม่ได้รับการยอมรับเด็กจะเรียนรู้วิธีการปรับตัวเพื่อให้บุคคลแวดล้อมและมีอิทธิพลต่อตนยอมรับตนมากขึ้น

ดังนั้นในช่วงของวัยรุ่น จึงเป็นช่วงที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของอัตมโนทัศน์ไม่ว่าทางบวกหรือทางลบอย่างเด่นชัด การที่เด็กรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไรจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็ก จึงอาจกล่าวได้ว่า ช่วงเวลาของวัยรุ่น เป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนาอัตมโนทัศน์

5. วัยผู้ใหญ่และวัยชรา ในวัยนี้บุคคลที่ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาการของอัตมโนทัศน์คือ เพื่อนและคู่สมรส วัยผู้ใหญ่ นายจ้าง เพื่อนบ้านเด็ก ๆ ในครอบครัวยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์พอเข้าสู่วัยชรา สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปบุคคลบุคคลพ้นจากหน้าที่การงาน ชีวิตส่วนใหญ่คลุกคลีอยู่ภายในครอบครัว ดังนั้นสังคมภายในครอบครัวกับมามีอิทธิพลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์แทน โดยเฉพาะเจตคติและการยอมรับจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

กฤษฎี ข้าชาย (2542: 71) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์ไม่ได้มีมาตั้งแต่เกิด ในทารกแรกเกิดนั้นเด็กจะยังไม่สามารถจำแนกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้แต่เมื่ออายุได้ประมาณ 6-7 เดือนทารกจะเริ่มรับรู้ตัวตนและสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นคนละสิ่งกัน ตรงนี้ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดอัตมโนทัศน์แม้จะอยู่ในลักษณะที่จำกัด และหลังจากนั้นอัตมโนทัศน์ของเด็กจะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นโดยการประเมินเชิงสะท้อนและการเปรียบเทียบทางสังคม

1. การประเมินเชิงสะท้อน

อัตมโนทัศน์เกิดจากที่คนรอบข้างประเมินเรา โดยมีฐานอยู่บนลักษณะทางกายและพฤติกรรมที่แสดงออก ผู้ประเมินจำแนกออกได้ 2 ประเภท คือ ประเภทแรก ผู้ประเมินในทางบวก ทำให้เด็กรู้สึกที่ได้รับการยอมรับ มีค่า น่ารัก และมีความสำคัญ ประเภทที่สองเป็นผู้ประเมินในทางลบ ซึ่งการประเมินนี้ทำให้เด็กรู้สึกด้อย รู้สึกว่าความนับถือของตนเองถูกทำลาย และรู้สึกว่าไม่มีคุณค่า ผู้ประเมินอาจจะไม่ใช่บุคคลสำคัญในชีวิตและเหตุการณ์ที่เด็กถูกประเมินก็อาจไม่ใช่เหตุการณ์สำคัญ แต่อัตมโนทัศน์จะถูกสร้างขึ้นมาจากกการประเมินซ้ำ ๆ

ครอบครัวเป็นแหล่งแรกที่เด็กได้รับการประเมินทั้งในทางบวกและในทางลบ ทำให้เด็กรู้สึกเป็นครั้งแรกว่าถูกยอมรับหรือปฏิเสธ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทั้งโดยภาษาถ้อยคำ ภาษาท่าทาง การประเมินในครอบครัวจึงเป็นวิธีการแรกที่เด็กได้นิยามตน ที่นิยามโดยผ่านสายตาผู้อื่น และ ฟิตส์ (กฤษฎี ข้าชาย.2542 :72 ; อ้างอิงจาก Fitts.1971) กล่าวว่า พ่อแม่มีอิทธิพลต่อการสร้างอัตมโนทัศน์ของเด็กเป็นอย่างมาก พ่อแม่มีอัตมโนทัศน์ในทางดีมีแนวโน้มจะทำให้ลูกมีอัตมโนทัศน์ในทางที่ดีตาม ส่วนพ่อแม่ที่มีอัตมโนทัศน์ในทางไม่ดีก็จะมีแนวโน้มที่จะทำให้ลูกมีอัตมโนทัศน์ไม่ดี และเป็นที่น่าสนใจว่าหากพ่อแม่มีอัตมโนทัศน์ที่ขัดแย้งกัน เด็กจะเลือกตามพ่อหรือแม่ที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวก แต่หากพ่อแม่มีอัตมโนทัศน์ไม่ขัดพอ เด็กก็จะมีแนวโน้มมองหาผู้ใหญ่คนอื่นมาเป็นหลักในการสร้างอัตมโนทัศน์

ในช่วงหลังของชีวิตอัตมโนทัศน์จะยังคงถูกสร้างอย่างต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ด้วยวิธีการที่บุคคลอื่น ๆ ประเมินและปฏิบัติกับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการประเมินนั้นมาจากบุคคลที่สำคัญในชีวิตจะยิ่งส่งผลมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามก็มีใช้การประเมินและบุคคลที่ประเมินจะมีผลต่อการสร้างอัตมโนทัศน์การที่นำเอาสิ่งที่ประเมินมาสร้างอัตมโนทัศน์นั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

1. บุคคลผู้ประเมินต้องเป็นคนที่รับรู้ารู้จักเราดีพอ
2. ผู้ประเมินต้องถูกรับว่าประเมินได้ตรง
3. การประเมินจะต้องสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับการประเมินตนเองของเด็ก
4. การประเมินที่สอดคล้องกับข้อมูลส่วนใหญ่ที่มีจะทำให้เชื่อมากกว่าการประเมินตรงข้ามกัน

2. การเปรียบเทียบทางสังคม

เจอร์เกน (กุญชรี คำชาย.2542 : 73 ; อ้างอิงจาก Gergen.1972) อธิบายว่า มนุษย์มีความต้องการที่จะสร้างค่านิยมและแก้ไขความเชื่อของตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบางครั้งก็ยากที่จะหามาตรฐานมาเพื่อการกระทำดังกล่าว ด้วยเหตุนี้คนเราจึงมองไปยังคนอื่นเพื่อเปรียบเทียบกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องค่านิยม ความเชื่อหรือพฤติกรรมอื่น ๆ แม้ว่าในแง่หนึ่งจะบอกเราว่าเราสามารถมีอัตมโนทัศน์จากการเปรียบเทียบกับคนอื่นแต่ในแง่หนึ่งก็ยังเสนอถึงวิธีที่คนเราสามารถปรับแก้อัตมโนทัศน์ของตนเองซึ่งยังไม่เป็นที่น่าพอใจได้ด้วย

สำหรับการเปรียบเทียบทางสังคมนี้เพื่อเปลี่ยนแปลงภาพเกี่ยวกับตนเองนั้น โดยทั่วไปบุคคลจะใช้ คือ การเลือกตัวแบบที่จะเปรียบเทียบ สำหรับวัยรุ่นมักจะมองหาตัวแบบทางสังคม โดยอาจเป็นคนที่อยู่รอบ ๆ ตัวหรืออาจเป็นคนดังในสังคม ประการที่สอง จากตัวแบบที่เลือกจะทำให้บุคคลเริ่มคิดที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้สอดคล้องกับมาตรฐานซึ่งเห็นจากตัวแบบนั้นแม้จะไปได้ไม่ถึงก็ตามและประการที่สามหากใครก็ตามไม่เห็นด้วยกับภาพเกี่ยวกับตนเองของเราเราจะใช้ข้อมูลจากตัวแบบนั้นมาเพื่อโต้เถียงหรือสรุปว่าความเห็นของผู้ที่วิจารณ์เราไม่มีคุณค่าซึ่งเป็นการป้องกันตนเองอีกแบบหนึ่ง

จอห์นสัน (ราตรี พัฒนรังสรรค์.2544 : 1212 ; อ้างอิงจาก Johnson. 1990)

ได้กล่าวว่า การที่บุคคลจะมีความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง หรือ มีอัตมโนทัศน์ขึ้นอยู่กับ

1. การสะท้อนภาพจากผู้อื่น (Reflected self-acceptance) หมายถึง การสังเกตปฏิกิริยาที่ผู้อื่นแสดงต่อตนเอง เช่น ถ้าทุกคนแสดงความชื่นชมกับเรา เราก็จะชื่นชมในตนเองด้วย

2. การยอมรับตนเองขั้นพื้นฐาน (Basic self-acceptance) หมายถึง การมีความเชื่อว่าตนได้รับการยอมรับจากผู้อื่นอย่างมีเงื่อนไข ซึ่งก็คือ การยอมรับในธาตุแท้ทั้งหมดที่อยู่ในตัวเรา ไม่ว่าส่วนนั้นจะดีหรือเลว

3. การยอมรับอย่างมีเงื่อนไข (Conditional self-acceptance) หมายถึง การยอมรับที่เกิดจากการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือการคาดหวังจากผู้อื่น เช่น เด็กที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนจะเกิดความรู้สึกว่าตนได้รับการยอมรับจากสังคมซึ่งส่งผลให้เด็กรับในตนเองเช่นเดียวกับเด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียน ตามที่พ่อแม่คาดหวังไว้ ก็จะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และรู้สึกว่าตนมีคุณค่า

4. การประเมินตนเอง (Self-evaluation) หมายถึง การนำลักษณะต่าง ๆ ของตน เช่นความรู้ ความสามารถ รูปร่างหน้าตา ฯลฯ ไปเปรียบเทียบกับบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันเช่นกลุ่มเพื่อน กลุ่มผู้เข้าสอบมหาวิทยาลัย กลุ่มทำงาน หากประเมินแล้วพบว่าตนมีลักษณะบางอย่างดีกว่าเหนือกว่าจะเกิดการยอมรับในตนเองสูง

5. การเปรียบเทียบตนจริงกับตนในอุดมคติ (Real-ideal comparison) หมายถึงการเปรียบเทียบตนกับที่เราคิดว่าเราเป็น กับตนที่เราคิดว่าอยากจะเป็น ถ้าตนที่เราคิดว่าเราเป็นไม่แตกต่างจากคนที่เราคิดอยากจะเป็น การยอมรับในตนเองจะมีมาก ในทางตรงกันข้ามถ้าคนทั้งสองประเภทดังกล่าวมีความแตกต่างกันมาก คนเราจะยอมรับในตนเองน้อย เช่น อยากเป็นคนเรียนหนังสือเก่งแต่สมองทึบ

2.6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์

อำไพ อินฟ้าแสง (2524 : 165-172) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการของอัตมโนทัศน์ คือ

1. พัฒนาทางกาย

ตัวเองสามารถตอบได้ว่า “ตน” มีจุดเด่นจุดบกพร่องอย่างไรเด็กเรียนรู้ข้อสรุปเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาของตนได้จากการปะทะสังสรรค์กับคนอื่นในสังคม และยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์และคำประเมินของผู้อื่นและของตัวเองไว้เป็นข้อสรุปเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาแห่งตน ข้อสรุปเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ทางสังคม ในวัยเด็กจะยอมรับรูปร่างหน้าตาของตนได้ง่ายแต่เมื่อถึงวัยรุ่นร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไป เมื่อพิจารณาร่างกายแล้วรู้สึกไม่ค่อยสบายใจ กังวล และไม่ค่อยมั่นใจในบุคลิกภาพของ “ตน” ข้อสรุปหรืออัตมโนทัศน์เกี่ยวกับบุคลิกภาพภายนอกนี้ค่อยๆ มั่นคงขึ้นเมื่อถึงวัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่ตอนต้น

2. พัฒนาการทางอารมณ์

ตัวเองสามารถตอบได้ว่า “ตน” นั้น มีความมั่นคงทางอารมณ์หรือไม่ในระดับใด มีอารมณ์เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ มีความสามารถควบคุมตัวเองได้มากน้อยเพียงใด มีความขัดแย้งทางอารมณ์บ่อยหรือไม่ สุขภาพจิตของตนเองเป็นอย่างไร ข้อสรุปนี้ได้มาจากการเรียนรู้ จากการปะทะสังสรรค์กับบุคคลอื่นในสังคม และยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์และคำประเมินของผู้อื่นได้รวมกับคำประเมินของตัวเอง เป็นข้อสรุปเกี่ยวกับพัฒนาการทางอารมณ์ และข้อสรุปนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ทางสังคม ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าตนนั้นเป็นคนมีอารมณ์ดี เป็นผู้ใหญ่และเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่

3. พัฒนาการทางสังคม

ตัวเองสามารถตอบได้ว่ามีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดีหรือไม่ เพียงใดกลุ่มเพื่อนยอมรับตัวเองหรือไม่เพราะเหตุใด ตนได้รับตำแหน่งและบทบาทอะไรในกลุ่มเพื่อน และในสังคมอื่น ๆ บ้าง เคยประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำกลุ่มบ้างหรือไม่ ตนเป็นคนเข้าสังคมหรือหนีสังคม ข้อสรุปเหล่านี้ได้มาจากการเรียนรู้ และจากการปะทะสังสรรค์และจากคำประเมินของผู้อื่นรวมทั้งคำประเมินของตนเองข้อสรุปนี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ทางสังคมซึ่งอาจจะสรุปได้ว่าตนมีพัฒนาการด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นที่ยอมรับหรือไม่

4. พัฒนาการทางปัญญา

ตัวเองจะสามารถตอบได้ว่า ตนนั้นเป็นคนฉลาดหรือไม่เพียงใด จะเรียกได้ว่าเป็นคนเก่งและมีความสามารถอยู่ในระดับใด เคยมีผลงานเป็นที่ประทับใจทางผลสัมฤทธิ์ทางปัญญาด้านใดบ้าง มีความเชื่อมั่นในตัวเองในระดับใด ข้อสรุปนี้ได้มาจากการเรียนรู้ จากการปะทะสังสรรค์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมกลุ่มเพื่อนและสังคมกลุ่มอื่น ๆ และตนได้ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ และค่าประเมินของผู้อื่นได้รวมกับค่าประเมินของตัวเอง และข้อสรุปนี้จะเปลี่ยนไปเมื่อสถานการณ์ทางสังคมเปลี่ยน

วัยรุ่นที่มีสติปัญญาดีย่อมมีโอกาสจะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนมากกว่าวัยรุ่นที่มีสติปัญญาด้อยกว่า ดังนั้นวัยรุ่นจึงจำเป็นต้องแสดง "ตน" แสดงความสามารถของตน รวมทั้งแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ การแสดงพฤติกรรมอย่างไรย่อมแล้วแต่อัตมโนทัศน์ของตนที่สรุปไว้จะเป็นแรงบันดาลใจให้เป็นไป

5. ภูมิหลังของตนเอง

ตัวเองสามารถตอบได้ว่า "ตน" นั้นมีภูมิหลังความเป็นมาในชีวิตอย่างไร เป็นลูกเต้าเหล่าใคร มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมอย่างไร มีพื้นฐานการศึกษาระดับไหน ประกอบอาชีพอะไร เป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่อง ยอมรับจากสังคมหรือไม่ ตนมีความรู้สึกอย่างไรต่อภูมิหลังเหล่านี้ มีการปรับตัวอย่างไร หรือปล่อยไปเลยตามเลย หรือต่อสู้ต่อต้านอุปสรรคเพื่อชัยชนะ สมัยเป็นเด็กเรื่องภูมิหลังอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการยอมรับทางสังคมแต่เมื่อมาเป็นวัยรุ่นวัยแห่งการพัฒนาทางปัญญาวัยรุ่นจะมองเห็นว่าความรู้สึกของตนเองต่อฐานะทางสังคมเป็นเรื่องสำคัญ คือ ถ้าตนไม่ยอมแพ้ย่อมจะหาทางแก้ปัญหาได้ และความสำคัญของการยอมรับทางสังคม มิได้มาจากบิดามารดาอย่างเดียว มิได้ขึ้นกับฐานะความเป็นอยู่ในวัยเด็กอย่างเดียว การจะมีฐานะทางสังคมหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนตัวของเขาเองเป็นสำคัญ

อัตมโนทัศน์ของบุคคลได้จากการเรียนรู้ทางสังคมด้วยวิธีตอบสนองต่อสิ่งเร้าและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งเร้าเป็นการตอบสนองความต้องการของตนเองตั้งแต่ระดับต่ำไปถึงระดับสูง ด้วยการเลียนแบบบ้าง ด้วยการแข่งขันบ้าง หรือด้วยการแสดงตน จึงเห็นได้ว่าอัตมโนทัศน์นี้มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลทุกอย่าง เช่น การปรับตัว ความคิด อารมณ์ อุดมการณ์ รสนิยม เจตคติ และค่านิยม ความศรัทธา ความเชื่อถือ และอัตมโนทัศน์นี้ได้ก่อตัวเป็นรูปร่างมาตั้งแต่วัยเด็ก และพัฒนา

พรรณิ ชุทัย เจนจิต (2533 : 203-205) ได้อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ดังนี้

1. ประสบการณ์ในช่วงแรก

บุคคลแรกที่เน้นความสำคัญของประสบการณ์ในช่วงแรกคือ Freud ซึ่งค้นพบว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่จะประสบกับการขาดความสุขในชีวิตเยาว์วัย ประสบการณ์ในช่วงแรกและความทรงจำต่าง ๆ ในอดีตเป็นสิ่งที่ฝังใจ และมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็ก ทศนคติและอารมณ์ของแม่ รวมทั้งวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เด็กเติบโตมาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ เป็นตัวการสำคัญที่กำหนดบุคลิกภาพของเด็กอิทธิพลทางวัฒนธรรมในทุกวัฒนธรรมบุคคลจะพัฒนาบุคลิกภาพขึ้นมาเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของสังคมนั้น ๆ ดังนั้นในช่วงของการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่เริ่มแรก เด็กจะได้รับการอบรมสั่งสอนเพื่อให้มีบุคลิกเป็นไปตามความต้องการของสังคม เมื่อเด็กอยู่ในวัยเรียนเด็กจะได้รับอิทธิพลทั้งทางโรงเรียนและกลุ่มเพื่อนซึ่งมาส่งเสริมอิทธิพลทางบ้านอีกต่อหนึ่ง จากอิทธิพลต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะปรับตัวเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ ดังนั้นบุคลิกภาพของเด็กในแต่ละที่จึงมีความแตกต่างกัน

2. อิทธิพลทางวัฒนธรรม

ในทุกวัฒนธรรมบุคคลจะพัฒนาบุคลิกภาพขึ้นมา เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของสังคมนั้น ๆ ดังนั้นในช่วงของการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่เริ่มแรกเด็กจะได้รับการอบรมสั่งสอนเพื่อให้มีบุคลิกเป็นไปตามความต้องการของสังคม เมื่อเด็กอยู่ในวัยเรียนเด็กจะได้รับอิทธิพลต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะปรับตัวเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ดังนั้นบุคลิกภาพของเด็กในแต่ละที่จึงมีความแตกต่างกัน

3. อิทธิพลทางด้านร่างกาย

ร่างกายมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพทั้งทางตรงและทางอ้อมทางตรง คือ เป็นตัวกำหนดความสามารถที่จะทำอะไรได้ทำอะไรไม่ได้ ทางอ้อม คือ เด็กคิดอย่างไรเกี่ยวกับตน ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการที่เด็กคิดว่าตนสำคัญในชีวิตที่อยู่รอบข้างคิดอย่างไรกับตน เช่น คนอ้วนจะไม่รู้สึกกับความอ้วนนั้นจนกว่าคนรอบข้างคิดว่าเป็นสิ่งน่าเกลียด ตลอดจนการที่เพื่อนล้อเลียนความรู้สึกว่าตัวเองต่างจากคนอื่น ด้อยกว่าผู้อื่น ซึ่งจะมีผลต่อบุคลิกภาพ คิดว่าตนเองเป็นคนมีปมด้อย

4. สุขภาพ

สุขภาพของแต่ละบุคคลมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและอัตมโนทัศน์ เช่น คนที่มีสุขภาพดีสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มได้ดี ต่างกับคนที่มีสุขภาพไม่ดี อ่อนแอมักจะเกิดอุปสรรคในการเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อน

5. สถิติปัญญา

ความแตกต่างในเรื่องสติปัญญาของเด็กแต่ละคนมีอิทธิพลต่อการพัฒนา
อัตมโนทัศน์ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยม เจตคติ ความคาดหวังจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และกลุ่ม
เพื่อน ต่อระดับสติปัญญาของเด็กแตกต่างกัน เช่น เด็กที่มีสติปัญญาปานกลาง แต่ผู้ปกครอง
คาดหวังที่จะให้เรียนอยู่ในเกณฑ์ดี วางแผนที่จะให้เด็กเรียนแพทย์แต่เด็กไม่สามารถที่จะทำได้
ตามความคาดหวัง ผู้ปกครองรู้สึกเสียใจและใช้วาจาตำหนิเด็กอย่างรุนแรงทำให้เด็กเสียกำลังใจ
และรับรู้ว่าคุณเองไม่มีความสามารถกลายเป็นเด็กเศร้าซึมหรือบางทีก็มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไป
จากกลุ่ม หรือสำหรับเด็กที่ฉลาดมาก ๆ คนทั่ว ๆ ไปมักจะมีความคิดว่าเป็นเด็กที่ชอบทำอะไร
แปลก ๆ การที่เด็กรู้สึกว่าตนเองต่างจากผู้อื่น ทำให้เด็กที่ฉลาดทำตัวไม่ถูกเวลาเข้ากลุ่มเพื่อน
ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความไม่สบายใจ ไม่มั่นใจในตัวเองในการคบหาสมาคมกับเพื่อน ๆ ส่วนเด็ก
ที่มีความรู้สึกว่าคุณเองไม่ฉลาดเท่าเพื่อน จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็น “คนนอก” จะทำให้เด็ก
พัฒนาความรู้สึกต่ำ้อย เด็กเหล่านี้จะมีประสบการณ์แคบซึ่งเป็นผลทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจาก
กลุ่มเท่าที่ควร แต่เด็กที่ไม่ฉลาดบางครั้งก็เป็นผลดีกับเด็กไม่ทำลายอัตมโนทัศน์และบุคลิกภาพ
ของตนเอง เพราะความไม่ฉลาดของเด็กทำให้เด็กไม่เข้าใจว่าสังคมคิดอย่างไรกับตน

6. ความสำเร็จและความล้มเหลว

ความสำเร็จและความล้มเหลวมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่ออัตมโนทัศน์ของบุคคล ความสำเร็จจะนำไปสู่การพัฒนาอันมโนทัศน์ซึ่งจะส่งผลไปสู่การปรับตัวในสังคมแต่เด็กที่ประสบความสำเร็จก็ไม่สามารถสรุปได้ว่าจะมีบุคลิกภาพที่พึงปรารถนาเสมอไปส่วนความล้มเหลวไม่เพียงแต่จะทำลายอัตมโนทัศน์ แต่จะส่งผลถึงการปรับตัวทางสังคมอีกด้วยซึ่งผลของความสำเร็จและความล้มเหลวที่มีอิทธิพลต่ออัตมโนทัศน์และการปรับตัวของเด็กจำแนกได้ดังนี้

ความสำเร็จ	ความล้มเหลว
1. ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง	1. กระตุ้นให้เด็กตั้งระดับความคาดหวัง มาสู่ ระดับที่เป็นจริง
2. ความสำเร็จที่ได้มาอย่างง่าย ๆ จะทำให้ เด็กเป็นคนหยิ่งยะโส	2. ทำให้เด็กไม่แน่ใจกับความสามารถของ ตนเอง
3. ทำให้เด็กได้รับความพึงพอใจ	3. ทำให้เด็กรู้สึกต่ำ้อยไม่มั่นใจในตนเอง
4. เป็นตัวกระตุ้นให้เด็กเกิดความพยายามใน การทำกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป	4. ถ้าผิดหวังบ่อย ๆ จะทำให้เป็นคนที่ไม่กล้า

ความสำเร็จ	ความล้มเหลว
5. ถ้าง่ายเกินไปหรือได้รับบ้อย ๆ จะทำให้เด็กลดความพยายาม	5. ทำให้เด็กที่ทำอะไรไม่รอบคอบได้ระวังตัวมากขึ้น
6. ทำให้เด็กมีความตั้งใจที่จะช่วยผู้อื่น	6. ทำให้เด็กเป็นคนที่ไม่กล้าทำอะไรกลัวผิด
7. กระตุ้นให้เด็กทำงานที่ยากต่อไป	7. กระตุ้นให้เด็กเป็นคนแสวงหาคำแนะนำและความช่วยเหลือ
8. กระตุ้นให้เด็กเป็นคนโอ้อวด	8. ทำให้เด็กหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่มีความยากลำบาก
9. กระตุ้นให้เด็กเป็นที่พึ่งตนเอง ไม่หวังพึ่งผู้อื่น	9. ทำให้เด็กทอดยลดความพยายาม
10. ช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง	10. กระตุ้นให้เด็กหาเหตุผลของความล้มเหลว
11. ถ้าง่ายเกินไปจะได้รับบ้อย ๆ จะทำให้เด็กเป็นคนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป	11. กระตุ้นให้เด็กเป็นคนที่มักจะโทษผู้อื่นว่าทำให้ผิดหวัง
12. ทำให้เด็กมีอารมณ์รื่นเริงมีความสุข	12. มักแสดงอารมณ์และทำลายข้าวของ
	13. ทำให้เด็กเป็นคนเหงาซึมเศร้าไม่มีความสุข

7. การยอมรับทางสังคม

การยอมรับทางสังคมมีอิทธิพลทำให้เด็กมีความต้องการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองให้เป็นที่ยอมรับซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ เริ่มแรกเด็กต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูง จึงพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูง โดยเฉพาะในวัยรุ่นกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมาก พฤติกรรมของเด็กจะเปลี่ยนตามเพื่อน ๆ ในกลุ่มมองดูและรู้สึกต่อเขา ยอมรับหรือวิพากษ์วิจารณ์ตัวเขา เป็นผลให้เกิดทัศนคติตนเอง

8. สัญลักษณ์ของสถานภาพทางครอบครัว

สัญลักษณ์ทางครอบครัวในที่นี้ ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องใช้สอย ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและอัตมโนทัศน์โดยที่เด็กได้รับค่านิยมมาจากสังคมเมื่อเด็กอยู่ในกลุ่มเพื่อน ชีวิตของเด็กเริ่มคลุกคลีกับบุคคลภายนอก เด็กก็รับเอาค่านิยมเหล่านั้นมาเป็นของตนด้วย ดังนั้นเด็กจึงเปรียบเทียบตนเองกับกลุ่มเพื่อน มักจะพยายามแต่งตัวหรือแสดงพฤติกรรมให้เหมือนกับเพื่อน ยิ่งเด็กที่มีการแต่งกายดี เสื้อผ้าเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในบ้านดีจะทำให้รู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีศักดิ์ศรีมากกว่าเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ซึ่งจะพัฒนาอัตมโนทัศน์ที่ดีกว่าผู้อื่น ถ้าเด็กไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนมักจะตำหนิพ่อแม่ที่ไม่สามารถทำให้เขาทัดเทียมเพื่อน ๆ ได้เด็กจะเกิดความสงสารตัวเอง อิจฉาผู้ที่ดีกว่าและจะไม่มีความสุข บางคนจะเป็นคนชอบวิจารณ์ และดูถูกว่าสิ่งที่คนอื่นมีนั้นไม่ดีจะทำให้เกิดลักษณะการสร้างกลไกป้องกันตัวซึ่งพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม

9. อิทธิพลของโรงเรียน

ในโรงเรียนครูมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กอย่างมากทั้งโดยตรงและทางอ้อม มีความสำคัญเป็นรองจากพ่อแม่ ดังนั้นบุคลิกภาพของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าความรู้ความสามารถในการสอนของ ครูที่ปรับตัวได้ เช่นมีความยืดหยุ่น มีทัศนคติที่ดีและยอมรับในตัวเด็กผลที่ตามมาคือ เด็กก็จะตั้งใจเรียนและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของทางโรงเรียน ในทางตรงกันข้ามครูที่ปรับตัวไม่ได้ เด็กก็จะเลียนแบบสิ่งเหล่านี้ไป เช่น ก้าวร้าว เห็นผู้อื่นเป็นศัตรู อารมณ์ขุ่นมัว และยิ่งเด็กที่มีปัญหามาจากทางบ้านอยู่แล้ว ถ้าพบครูประเภทนี้ก็จะทำให้ลักษณะเช่นนั้นของเด็กมันคงยิ่งขึ้น

10. อิทธิพลทางครอบครัว

เนื่องจากบ้านเป็นสังคมแรกที่เด็กจะเรียนรู้แบบอย่างต่าง ๆ เด็กใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่บ้านมากกว่าสังคมอื่น ๆ บุคคลในครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในช่วงแรกของชีวิต ดังนั้นอิทธิพลของบ้านจึงกว้างขวางและสำคัญกว่าอิทธิพลต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น สิ่งสำคัญภายในบ้านที่จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ คือ

10.1 เจตคติของพ่อแม่ต่อเด็ก เจตคติที่จะช่วยเด็กในการปรับตัว คือ ความเข้าใจ ความรัก ความสนใจ เจตคติของพ่อแม่ที่จะทำให้เด็กเกิดปัญหาในการปรับตัว คือ อารมณ์ปฏิเสธ อารมณ์ที่ขาดความอบอุ่น ความรู้สึกที่เกลียดชัง ความรักที่ลำเอียงต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ตลอดจนความเข้มงวดกวดขันในพฤติกรรมเด็ก

10.2 บรรยากาศภายในบ้าน บ้านที่มีลักษณะไม่ลงรอยกัน กระทบกระแทกกัน ขาดความรัก ความอบอุ่น พ่อแม่ไม่ให้ความสนใจลูก การหย่าร้าง การตายจากกันล้วนแต่นำไปสู่ความไม่มั่นคงทางอารมณ์และมีส่วนทำให้เด็กเกิดปัญหาในการปรับตัว ในทางตรงกันข้ามสภาพ

บ้านที่มีความรัก ความอบอุ่น สมาชิกภายในบ้านทุกคนให้ความช่วยเหลือ พ่อแม่ให้ความสนใจ เอาใจใส่ในตัวลูก จะมีส่วนช่วยให้ลูกเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดีปรับตัวได้

10.3 เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม ไม่ว่าจะด้วยวิธีการฝึกหัดหรือการเลียนแบบ เด็กจะมีการพัฒนาบุคลิกภาพซึ่งจะมีผลต่อการปรับตัว ถ้าผู้ปกครองมีอารมณ์คงเส้นคงวาและมีความยุติธรรมจะทำให้เด็กมีการปรับตัวดี แต่ถ้าเป็นไปอย่างไม่คงเส้นคงวาและผู้ใหญ่ยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ หรือปล่อยตามสบายไม่สนใจ จะทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัว

10.4 สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีทั้งผลทางตรงทางอ้อมทางตรง คือ มีผลต่อมาตรฐานทางสังคมของเด็กและวิธีการอบรมเลี้ยงดูของเด็กทางอ้อม คือ ลักษณะสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย เพื่อนบ้านซึ่งจะมีผลต่อทัศนคติของแม่และถ่ายทอดมายังเด็กต่อหนึ่ง

10.5 ขนาดของครอบครัว ทั้งขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ต่างก็มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางสังคมของเด็ก แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภายในบ้านว่า เป็นลักษณะใด บางครั้งขนาดของครอบครัวเล็กมีลูกเพียงคนเดียวแต่บิดามารดาไม่ลงรอยกัน ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ แต่ครอบครัวใหญ่มีลูกมากอาจมีปัญหาทางเศรษฐกิจบ้าง แต่บิดามารดาเข้าใจลูก เลี้ยงดูด้วยความรักความอบอุ่น ลูก ๆ อาจมีความมั่นคงทางอารมณ์ไม่มีปัญหาทางการปรับตัวก็เป็นได้

10.6 ลำดับการเกิด ไม่ว่าจะเป็นลูกคนโต คนกลางหรือคนสุดท้อง จะมีลักษณะเฉพาะตัวในการพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น ลูกคนโต พ่อแม่ทุ่มเทความรักให้ มีความคาดหวังมากได้รับคำแนะนำช่วยเหลือในเรื่องของพัฒนาการต่างๆ มากกว่าลูกคนหลังๆ จึงมักประสบความสำเร็จมากกว่าน้องๆ เพราะมีแรงกดดันจากพ่อแม่ที่มุ่งให้เขาสำเร็จ แต่มิได้หมายความว่าเขาจะปรับตัวได้หรือมีความสุขมากกว่าคนอื่น ๆ แต่มีแนวโน้มที่จะทำตามความคาดหวังของสังคม และมีโอกาสเป็นผู้นำและหากว่าลูกคนต่อไปได้รับการปฏิบัติ

พรหมทิพย์ เกษะนันท์ (2516 : 65) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์เป็นสิ่งที่ปฏิรูปมาจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม เมื่อประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงได้อัตมโนทัศน์จึงควรเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ องค์ประกอบที่ทำให้อัตมโนทัศน์เปลี่ยนแปลงได้แก่

1. สังคมที่เขาอยู่ การเป็นที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับจากสังคมที่เขาอาศัยอยู่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ของบุคคลทั้งทางบวกและทางลบ

2. ผู้ใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา ครู ญาติ หรือเพื่อนสนิทที่มีอิทธิพลเหนือพัฒนาการของบุคคลนั้น ความไว้วางใจ ความเชื่อถือ เจตคติที่บุคคลเหล่านั้นมีต่อบุคคลจะมีผลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์

3. อัตมโนทัศน์ตามปณิธาน ซึ่งหมายถึงความนึกคิดหรือ เจตคติที่เกี่ยวกับตนเอง ตามที่บุคคลนั้นปรารถนาจะเป็น บุคคลจะตั้งอัตมโนทัศน์ตามปณิธานเอาไว้ถ้าทำได้อัตมโนทัศน์เขาจะดีขึ้น ถ้าทำไม่ได้จะเกิดความรู้สึกท้อถอย ระบุว่าตนเองไม่มีค่า ทำให้อัตมโนทัศน์ด้อยลง

คูเปอร์สมิธ (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2541 : 424 ; อ้างอิงจาก Coopersmith.1953) ได้สรุปว่าตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของแต่ละคนมี 4 ประการ คือ

1. การยอมรับด้วยความจริงใจ จากบุคคลที่มีความสำคัญ เช่น บิดา มารดา ญาติ ครู อาจารย์ และเพื่อน ๆ
2. การมีโอกาสดำเนินงานที่สำคัญ และมีความสำเร็จแสดงว่าตนมีความสามารถ
3. การมีมาตรฐานทางจริยธรรม และศีลธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งใจไม่ให้ประพฤติผิด การมีโอกาที่จะทำความดีและถูกต้องก็มีอัตมโนทัศน์ดี
4. การมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนอื่น เช่น มีโอกาสได้ช่วยเหลือคนอื่นให้พ้นจากความยากลำบาก

อาจสรุปได้ว่า อัตมโนทัศน์ของบุคคลพัฒนามาแต่เด็ก เกิดขึ้นเนื่องจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ที่สำคัญในชีวิต อัตมโนทัศน์ของแต่ละวัยที่พัฒนาขึ้นมาจะอาศัยองค์ประกอบที่แตกต่างกันแล้วแต่ละสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่

2.7 ลักษณะของบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวกและทางลบ

พรณี ชูทัย เชนจิต (2533 : 185) ได้กล่าวถึงผู้ที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวกและทางลบดังนี้

2.7.1 ลักษณะของผู้ที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวก มีดังนี้

1. ประเมินตนเองในทางบวก
2. เป็นผู้มองเห็นศักดิ์ศรีคุณค่าในตนเอง
3. นับถือตนเอง
4. ยอมรับตนเองและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

2.7.2 ลักษณะของผู้ที่มีอัตมโนทัศน์ในทางลบ มีดังนี้คือ

1. ประเมินตนเองในทางลบ
2. มองตนเองต่ำต้อยไร้ค่า
3. ไม่ยอมรับตนเอง มองตนเองไม่มีความสามารถ
4. มีอารมณ์น้อยเนื้อต่ำใจ เหวงา ว้าเหว่

คาลฮอนน์ (Calhoun, 1990 : 71 -75) ได้อธิบายว่าบุคคลจะสร้างอัตมโนทัศน์ใน 2 ลักษณะ คือ

1. อัตมโนทัศน์ทางบวก เป็นบุคคลที่มีความพึงพอใจ และยอมรับสภาพที่ตนเป็นจริง ไม่ชื่นชมกับตนเองจนเกินไป บุคคลกลุ่มนี้จะมีความคงที่ในอัตมโนทัศน์ต่อตน แต่ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อเขามีข้อมูลใหม่ ๆ พวกเขาสามารถยอมรับความแตกต่างกันอย่างมากมายของอัตมโนทัศน์เพราะการเปิดใจกว้างที่จะรับข้อมูล ประมวลสิ่งเหล่านั้นด้วยปัญญาและประสบการณ์ บุคคลเหล่านี้จะมีความอดทน และตอบสนองต่อผู้อื่นด้วยความรัก ความเข้าใจ เคารพในสิทธิของผู้อื่น มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และมีความพึงพอใจในชีวิต

2. อัตมโนทัศน์ทางลบ บุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ในทางลบจะรับรู้ว่าคุณค่าตนเองในทางที่ไม่กระจ่างชัด เราสามารถแบ่งอัตมโนทัศน์ในทางลบออกเป็น 2 ลักษณะ

2.1 ขาดความมั่นคง ไม่สามารถเข้าใจตนเองได้อย่างถ่องแท้ ว่าอะไรเป็นจุดยืนของตนทำให้บุคคลรู้สึกสับสนต่อตนเองและสับสนต่อวิถีทางดำเนินชีวิต

2.2 มีลักษณะที่ไม่ยืดหยุ่น เป็นลักษณะที่บุคคลสร้างภาพของตนขึ้นมา และยึดไว้เป็นสิ่งตายตัว ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งบุคคลคิดว่า สิ่งนั้นคือสิ่งที่ดีและถูกต้องแล้ว ทำให้เขาประสบปัญหากับการดำเนินชีวิต เนื่องจากความไม่ยืดหยุ่นต่อสภาพการณ์นี้เอง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยต่างประเทศ

เจอร์ซิลด์ (Jersild, 1952) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษามัธยมศึกษาและนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 3,000 คน โดยให้เขียนอธิบายสิ่งที่ชอบและไม่ชอบเกี่ยวกับตนเอง ผลการศึกษาพบว่า ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นคิดเกี่ยวกับตนเองในด้านลักษณะด้านร่างกาย การแต่งกาย สุขภาพอนามัย บ้านและครอบครัว ความสนุกสนานในการพักผ่อนหย่อนใจ ความสามารถในการเล่นกีฬาต่าง ความสามารถทางการเรียน ความสามารถทางสติปัญญา ความสามารถพิเศษต่าง ๆ ทักษะคติทางสังคม ความชอบและไม่ชอบเกี่ยวกับตนเองบุคลิกภาพลักษณะนิสัย ความรู้สึกและความเชื่อทางศาสนา ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่มีอายุน้อยมีความเห็นเกี่ยวกับด้านร่างกาย รูปร่างหน้าตาและการแต่งกายเป็นส่วนใหญ่ แต่เด็กอายุมากขึ้นมีความเห็นเกี่ยวกับตนเองในด้านความรู้สึกและความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นส่วนใหญ่

โรเบิร์ต บอล หลุยส์ (Robert Ball Louis) ศึกษาการยอมรับตนเองของนักเรียนวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ค.ศ. 1963 จำนวน 228 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบความสามารถในระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

1. การยอมรับตนเองของนักเรียนวัยรุ่นไม่สัมพันธ์กับเพศ ความสามารถและสัมฤทธิ์ผลในโรงเรียน

2. ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง “ตน” และ “ตนที่คิดอยากจะเป็น” มีความสัมพันธ์กับระดับความสามารถและความแตกต่างระหว่างประเทศ

3. เด็กวัยรุ่นหญิงมีความสามารถสูง จะมีคะแนนความแตกต่างระหว่าง “ตน” และ “ตนที่คิดอยากจะเป็น” ต่ำกว่าวัยรุ่นหญิงที่มีความสามารถต่ำกว่า ในขณะที่วัยรุ่นชายที่มีความสามารถสูงจะมีคะแนนความแตกต่างสูงกว่าเด็กวัยรุ่นชายที่มีความสามารถต่ำ การศึกษานี้ไม่พบองค์ประกอบอื่นใดที่มีความสัมพันธ์กับความแตกต่าง ระหว่าง “ตน” และ “ตนที่คิดอยากจะเป็น”

ซอเรส และซอเรส (Soares and Soares: 1966) ศึกษาลักษณะตนเองกับการเลือกอาชีพ กลุ่มตัวอย่างนักเรียนฝึกหัดครูที่เรียนวิชาเอกต่างกัน 3 กลุ่ม คือกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ดนตรี และพลศึกษา จำนวน 500 คน โดยใช้แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่เรียนวิทยาศาสตร์ มีบุคลิกภาพที่สำคัญ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง นิยมตนเอง มีความระมัดระวังและเจ้าระเบียบ กลุ่มเรียนดนตรี เป็นผู้สนใจทางสุนทรียภาพ มีความอ่อนไหวง่ายและชอบการสมาคมส่วนกลุ่มที่เรียนพลศึกษา มีลักษณะสำคัญคือ ความก้าวร้าวเป็นคนแข็งแรงและเข้มแข็ง ต้องการการยอมรับจากสังคมและร่วมมือในกิจกรรมของสังคมเป็นอย่างดี และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งมีการปรับตัวดีกว่ากลุ่มที่เรียนวิทยาศาสตร์ และกลุ่มที่เรียนดนตรี

ปีแอร์ และแฮร์ริส (รุ่งนภา ทิฆะ.2522 : 13; อ้างอิงจาก Piers and Harris.1964) ได้ศึกษาความแตกต่างของอัตมโนทัศน์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงในระดับเกรด 3,6 และ 10 จำนวน 363 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดอัตมโนทัศน์ ซึ่งสร้างขึ้นโดยอาศัยหลักเกณฑ์ของเจอร์ซิล ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีอัตมโนทัศน์ไม่แตกต่างกัน

ฮาเมด (Hamed. 1967 : 225 – 229) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวเองกับโครงสร้างของบุคลิกภาพทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยรุ่นจำนวน 170 คน เครื่องมือในการศึกษา คือ แบบวัดอัตมโนทัศน์ เทนเนสซี (Tennessee Self-Concept Scale) ผลการศึกษาปรากฏว่าเด็กที่มีอัตมโนทัศน์ดีจะมีการปรับตัวได้เหมาะสมกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีอัตมโนทัศน์ไม่ดี

มอรัราน และ สตอดัน (Morran and Stockton. 1980 : 260 – 267) ได้ศึกษาการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ทางบวกและทางลบที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัครจำนวน 30 คน อายุระหว่าง 19 – 34 ปี กลุ่มตัวอย่างทุกคนผ่านการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษามาแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะพบกันสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นเวลา 6 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดอัตมโนทัศน์ เทนเนสซี (Tennessee Self-Concept Scale : TSCT) ผลการศึกษาพบว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับทางบวก (Positive Feedback) มีผลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์มากกว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับทางลบ (Negative Feedback)

3.2 งานวิจัยในประเทศ

ศิริบุรณ์ ศรีทานันท์ (2527 : 56 – 58) ได้ศึกษาอัตมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดโรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดอุบลราชธานี เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดอัตมโนทัศน์จำนวน 80 ข้อ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน ด้านบุคลิกภาพและบุคลิกภายนอก ด้านความวิตกกังวล ด้านความเป็นคนน่านิยม ด้านความสุขความพอใจ และด้านที่เป็นส่วนรวมของอัตมโนทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า

1. อัตมโนทัศน์ของนักเรียนที่เป็นไปในทางลบ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความวิตกกังวลใจ ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน ด้านรูปร่างและบุคลิกภายนอก ด้านความเป็นคนน่านิยม ด้านความสุขความพอใจและด้านพฤติกรรม

2. นักเรียนชายมีอัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรมแตกต่างจากนักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

3. นักเรียนที่มีระดับผลการเรียนต่างกัน มีอัตมโนทัศน์ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน ด้านความวิตกกังวลใจ ด้านความเป็นคนน่านิยม ด้านความสุขความพอใจ และด้านที่เป็นส่วนรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่รายได้ของบิดามารดาต่างกัน มีอัตมโนทัศน์ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่อาชีพของบิดามารดาต่างกัน มีอัตมโนทัศน์ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและระดับผลการเรียนมีผลกระทบต่ออัตมโนทัศน์ด้านความวิตกกังวลใจ ด้านความเป็นคนน่านิยม และด้านที่เป็นส่วนรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิมล หาญตระกูล (2529 : 85 – 89) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์แห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน มีอายุระหว่าง 12 – 20 ปี เครื่องมือที่ใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์ เทนเนสซี (Tennessee Self-Concept Scale) ผลการศึกษาเด็กกำพร้ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านร่างกาย : เด็กกำพร้าโดยส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อร่างกายด้านบวกมีความพึงพอใจต่อร่างกายของตนเด็กหญิงจะสนใจเรื่องการแต่งตัว เด็กชายจะสนใจเรื่องความสูงบ้างเล็กน้อย

ด้านศีลธรรมจรรยา : เด็กกำพร้าทั้งหญิงและชายมองตนเองดีบ้างเลวบ้างปะปนกันไปไม่ค่อยสนใจเรื่องการเข้าวัดและโบสถ์ พูดเท็จกับเพื่อน บางครั้งไม่ซื่อสัตย์ และหยิบฉวยของ ๆ คนอื่นเมื่อมีโอกาส

ด้านส่วนตัว : เด็กกำพร้ามีความคิดว่าตนเป็นคนร่างเรียว พูดเก่ง คุยสนุก อาจจะพูดในเรื่องจริงบ้างไม่จริงบ้าง เป็นคนคิดมาก อิจฉาริษยาคนอื่นที่มีคนมาสนใจและเอาใจใส่ พูดไม่สุภาพ ชอบใช้อำนาจกับรุ่นน้อง

ด้านครอบครัว : เด็กกำพร้ามีความคิดว่าตนไม่ชอบสภาพที่เป็นอยู่ เบื่อหน่ายบ้าน เพราะคนในบ้านที่คอยนินทา กัน ทะเลาะกัน ไม่ชอบให้ใครรู้ว่าตนอยู่สภาพเช่นนี้เกรงว่าคนอื่นจะดูถูก

ด้านสังคม : เด็กกำพร้าคิดว่าตนควรออกไปสัมผัสโลกภายนอกมากกว่านี้เพราะอยู่ในบ้านจะทำให้มีความคิดแคบ ๆ มีมนุษยสัมพันธ์ไม่ดี ไม่ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คิดว่าตนเป็นใหญ่ แต่ให้ความช่วยเหลือคนอื่นพอสมควร

ด้านวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง : เด็กกำพร้ามีความคิดเห็นว่าเป็นคนไม่ขยันชอบผลัดวันประกันพรุ่งอยู่เสมอ เป็นคนเฉื่อย เบื่อง่าย

นิจวรรณ ท่างาม (2530 : 60 – 63) ได้ศึกษาอัตมโนทัศน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 437 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามอัตมโนทัศน์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน ด้านบุคลิกภาพและบุคลิกภายนอก ด้านความวิตกกังวล ด้านความเป็นคนน่านิยม ด้านความสุขความพอใจ และด้านที่เป็นส่วนรวมของอัตมโนทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า

1. คะแนนอัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรม ด้านสติปัญญา และสถานภาพในโรงเรียน ด้านความเป็นคนน่านิยมและอัตมโนทัศน์โดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกันมีคะแนนอัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรมและด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีคะแนนอัตมโนทัศน์สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

3. นักเรียนชายมีคะแนนอัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรมแตกต่างจากนักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนหญิงมีคะแนนอัตมโนทัศน์สูงกว่านักเรียนชาย

นางลักษณ์ วงศ์ประเสริฐ (2533: 52 - 53) ได้ศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นปกติกับวัยรุ่นติดยาเสพติดในสถานบำบัดรักษา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยวัยรุ่นปกติจำนวน 120 คนและวัยรุ่นติดยาเสพติดจำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี (Tennessee Self-Concept Scale) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นปกติมีอัตมโนทัศน์ทั้ง 10 ด้าน ดีกว่าวัยรุ่นติดยาเสพติด

1. วัยรุ่นติดยาเสพติดหญิง มีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัวดีกว่าวัยรุ่นติดยาเสพติดเพศชาย และวัยรุ่นติดยาเสพติดเพศชายมีอัตมโนทัศน์ด้านสังคมดีกว่าวัยรุ่นติดยาเสพติดหญิง

2. วัยรุ่นติดยาเสพติดตอนปลายมีอัตมโนทัศน์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเองดีกว่าวัยรุ่นติดยาเสพติดตอนต้น

3. วัยรุ่นติดยาเสพติดที่มีระยะเวลาในการติดยาเสพติด 0-2 ปี 2-4 ปี และมากกว่า 4 ปี มีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในด้านร่างกาย ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ ด้านเอกลักษณ์ ด้านความพึงพอใจในตนเอง ด้านพฤติกรรมที่แสดงออก ด้านรวม ส่วนอัตมโนทัศน์ด้านศีลธรรมจรรยา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รัฐกมล บรรหาร (2535 : 76 - 79) ศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ระหว่างวัยรุ่นชายที่มีความก้าวร้าวกับวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชาย ที่มีอายุระหว่าง 16 -18 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาครัฐ สังกัดกรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 420 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว แบบวัดการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี (Tennessee Self-Concept Scale) ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้

1. วัยรุ่นชายที่มีความก้าวร้าวมีคะแนนอัตมโนทัศน์ต่ำกว่าวัยรุ่นชายปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ไม่มีความแตกต่างของอัตมโนทัศน์ระหว่างวัยรุ่นชายปกติที่รับรู้ว่าคุณเองได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับวัยรุ่นชายปกติที่รับรู้ว่าคุณเองได้รับการอบรมเลี้ยงดูรูปแบบอื่น ๆ

3. ไม่มีความแตกต่างของอัตมโนทัศน์ระหว่างวัยรุ่นชายที่มีความก้าวร้าวที่รับรู้ว่าคุณเองได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับวัยรุ่นชายที่มีความก้าวร้าวที่รับรู้ว่าคุณเองได้รับการอบรมเลี้ยงดูรูปแบบอื่น ๆ

กึ่งเพชร ชนะชัยวิบูลวัฒน์ (2534 : 57) ได้ศึกษาอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นชายที่กระทำผิดในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามการเลี้ยงดู แบบวัดอัตมโนทัศน์ เทนเนสซี ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้

1. วัยรุ่นชายที่กระทำผิดที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน มีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัวสูงกว่าวัยรุ่นชายที่กระทำผิดที่บิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน ส่วนอัตมโนทัศน์ด้านอื่นไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. วัยรุ่นชายที่กระทำผิดที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ปล่อยปละละเลย และประชาธิปไตย มีอัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย ส่วนตัว ครอบครัว สังคม ความเป็นเอกลักษณ์ พฤติกรรมที่ตนแสดงออกและด้านรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านศีลธรรมจรรยา วิพากษ์วิจารณ์ตนเองและความพึงพอใจในตนเอง พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. วัยรุ่นชายที่กระทำผิดครั้งแรกที่อยู่ในสถานฝึกและอบรมระยะเวลา 1 ถึง 6 เดือน ระยะเวลา 6 เดือนถึง 1 ปี และระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป มีอัตมโนทัศน์ทั้ง 10 ด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบททั้งหมดที่กำลังศึกษาในภาคปลาย ปีการศึกษา 2544 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 264 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

ตอนที่ 2 แบบวัดอัตมโนทัศน์

รายละเอียดเครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือมีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา

ตัวอย่างแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง เมื่อท่านอ่านคำถามแล้วโปรดขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างต่อไปนี้

1. เพศ () ชาย () หญิง

2. อายุ () 18-19 ปี () 20-21 ปี () 22-23 ปี () 24 ปีขึ้นไป

3. ระดับชั้นปี

() ชั้นปีที่ 1 () ชั้นปีที่ 2 () ชั้นปีที่ 3

() ชั้นปีที่ 4 () ชั้นปีที่ 5 () ชั้นปีที่ 6

4. คณะวิชา

() คณะสัตวแพทยศาสตร์

() คณะทันตแพทยศาสตร์

() คณะเภสัชศาสตร์

() คณะสหเวชศาสตร์

() คณะวิศวกรรมศาสตร์

() คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

() คณะเศรษฐศาสตร์

() คณะรัฐศาสตร์

() คณะนิติศาสตร์

() คณะนิเทศศาสตร์

ตอนที่ 2 แบบวัดอัถมโนทัศน์

ผู้วิจัยได้ศึกษาแบบวัดอัถมโนทัศน์ ของฟิลส์ (Fitts.1965) เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบบวัดอัถมโนทัศน์ของการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยข้อความที่ให้ผู้ตอบประเมินตนเองทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งมีลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

2.1 แบบวัดนี้เป็นแบบวัดมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ 1- 5 ซึ่งประกอบด้วยประโยคข้อความ 56 ข้อความ ซึ่งจะครอบคลุมอัถมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ คือ ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรม

2.2 วิธีการตอบ ให้ผู้ตอบอ่านประโยคข้อความทั้ง 56 ข้อความทีละข้อแล้วพิจารณาว่าข้อความเหล่านี้สามารถอธิบายตนเองได้ตรงความเป็นจริงในระดับใดโดยมีเกณฑ์ดังนี้

- ระดับคะแนน 5 หมายถึง จริงที่สุด คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบมากที่สุด
- ระดับคะแนน 4 หมายถึง ส่วนใหญ่จริง คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเป็นส่วนมาก
- ระดับคะแนน 3 หมายถึง จริงบ้างไม่จริงบ้าง คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเพียงร้อยละ 50 หรือเพียงครึ่งหนึ่ง
- ระดับคะแนน 2 หมายถึง ส่วนใหญ่ไม่จริง คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเพียงเล็กน้อย
- ระดับคะแนน 1 หมายถึง ไม่จริงเลย คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเลย

ตัวอย่างแบบวัดอัถมโนทัศน์

ข้อที่	ข้อความ	จริงที่สุด (5)	ส่วนใหญ่จริง (4)	จริงบ้างไม่จริงบ้าง (3)	ส่วนใหญ่ไม่จริง (2)	ไม่จริงเลย (1)
0	ฉันเป็นคนสุภาพ.....					
00	ฉันไม่ค่อยลงรอยกับสมาชิกในครอบครัว.....					
000	ฉันไม่สนใจเรื่องราวคนอื่น.....					
0000	ฉันเป็นคนซื่อสัตย์.....					

2.3 เกณฑ์การให้คะแนน เนื่องจากแบบวัดอัตมโนทัศน์นี้ประกอบด้วย
ประโยคข้อความที่แสดงความคิดเห็นทั้งด้านบวกและลบ ดังนั้นจึงมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

2.3.1 ประโยคข้อความที่เป็นความคิดเห็นทางด้านบวกมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบ ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1	คะแนน
ถ้าตอบ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยจริง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ถ้าตอบ จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ถ้าตอบ ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4	คะแนน
ถ้าตอบ จริงที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน

2.3.2 ประโยคข้อความที่เป็นความคิดเห็นทางด้านลบมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบ ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	5	คะแนน
ถ้าตอบ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยจริง	ให้คะแนน	4	คะแนน
ถ้าตอบ จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ถ้าตอบ ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ถ้าตอบ จริงที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

2.4 เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนอัตมโนทัศน์

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 2.33	หมายถึง	อัตมโนทัศน์ต่ำ
คะแนนเฉลี่ย	2.34 – 3.66	หมายถึง	อัตมโนทัศน์ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.67 – 5.00	หมายถึง	อัตมโนทัศน์สูง

การหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาคุณภาพเครื่องมือดำเนินการดังนี้

- 1. ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของแบบสอบถามอัตมโนทัศน์ด้านความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรศุกกุล ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ ตรวจสอบด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้
- 2. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 82 ข้อ แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนิสิตในโครงการรับนิสิตวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีพิเศษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 60 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อหาอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25 % กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำคะแนนที่ตรวจได้มาเรียงลำดับจากคะแนนสูงสุดลงมาถึงคะแนนต่ำสุด นำนิสิตที่อยู่ในกลุ่มคะแนนสูง 25 % และนิสิตที่อยู่ในกลุ่มต่ำ 25 % เพื่อมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายข้อ โดยใช้ t-test โดยคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หรือค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป มาเป็นแบบวัด ได้แบบวัดอัตมโนทัศน์ จำนวน 56 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 2.05 - 5.10

3. นำแบบวัดที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับโดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .9282

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทโดยดำเนินงานเป็นลำดับขั้นดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือในการเก็บแบบสอบถามจากนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ในวันที่นิสิตมารับค่าใช้จ่ายประจำเดือนที่สำนักงานหน่วยจุฬาฯ-ชนบท โดยได้แจกแบบสอบถามเป็นรายบุคคลจำนวน 264 ฉบับ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 9 วัน ตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม ถึงวันที่ 10 มกราคม 2545
2. ผู้วิจัยได้ตรวจความสมบูรณ์ก่อนรับแบบสอบถามคืน และได้รับแบบสอบถามคืนมา รวมทั้งสิ้น 264 ฉบับ และนำมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การจัดกระทำกับข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา
2. วิเคราะห์อัตมโนทัศน์ในแต่ละด้านของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท
3. วิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตาม เพศ ใช้การทดสอบค่าที (t-test)
4. วิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตาม อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา โดยใช้การวิเคราะห์แปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Least Significant Difference สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติดังกล่าวผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 ค่าร้อยละ
 - 1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 1.3 ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดอัตมโนทัศน์ โดยใช้เทคนิค 25 % กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำโดยใช้สูตร t-test (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528:185)

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดอัตมโนทัศน์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528:170)

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

3.1 วิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬารักษนบทจำแนกตาม เพศ ใช้การทดสอบค่าที (t-test)

3.2 วิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬารักษนบท จำแนกตาม อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา โดยใช้การวิเคราะห์แปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้

$\bar{x}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ตรวจหาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย โดยใช้ค่าที (t-test)
p	แทน	ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของข้อมูล
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสอง
F	แทน	ตรวจหาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา
 2. วิเคราะห์อัตรมาโนทัศน์ในแต่ละด้านของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท
 3. วิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยอัตรมาโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตาม เพศ ใช้การทดสอบค่าที (t-test)
 4. วิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยอัตรมาโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตาม อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา โดยใช้การวิเคราะห์แปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Least Significant Difference
- สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติดังกล่าวผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. จำนวนและร้อยละของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา
2. ผลการวิเคราะห์อัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท
3. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามเพศ
4. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวคะแนนอัตมโนทัศน์ ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทจำแนกตาม อายุระดับชั้นปีและคณะวิชา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงผลในตาราง 1 -11 ตามลำดับดังนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของนิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา

ตัวแปร	ระดับของตัวแปร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	124	47
	หญิง	140	53
	รวม	264	100
2. อายุ	18-19 ปี	70	26.5
	20-21 ปี	117	44.3
	22-23 ปี	67	25.4
	24 ปีขึ้นไป	10	3.8
	รวม	264	100
3. ระดับชั้นปี	ชั้นปีที่ 1	63	23.9
	ชั้นปีที่ 2	59	22.3
	ชั้นปีที่ 3	56	21.2
	ชั้นปีที่ 4	50	18.9
	ชั้นปีที่ 5	25	9.5
	ชั้นปีที่ 6	11	4.2
	รวม	264	100
4. คณะวิชา	สัตวแพทยศาสตร์	25	9.5
	ทันตแพทยศาสตร์	55	20.8
	เภสัชศาสตร์	48	18.2
	สหเวชศาสตร์	52	19.7
	วิศวกรรมศาสตร์	20	7.6
	พาณิชยกรรมศาสตร์ฯ	12	4.5
	เศรษฐศาสตร์	16	6.1
	รัฐศาสตร์	17	6.4
	นิติศาสตร์	8	3.0
	นิเทศศาสตร์	11	4.2
	รวม	264	100

จากตาราง 1 เมื่อจำแนกข้อมูลด้านส่วนตัวของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา พบว่า

- 1. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ส่วนมากเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 53 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 47
- 2. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ส่วนมากอายุ 20-21 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.3 อายุ 18-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.5 อายุ 22-23 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.4 และ 24 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.8
- 3. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ส่วนมากศึกษาชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 23.9 ชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 22.3 ชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 21.2 ชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 18.9 ชั้นปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 9.5 และชั้นปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 4.2
- 4. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท คณะทันตแพทยศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 20.8 สหเวชศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 19.7 เกษัตริศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 18.2 สัตวแพทยศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 9.5 วิศวกรรมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 7.6 รัฐศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 6.4 เศรษฐศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 6.1 พาณิชยศาสตร์และการบัญชี คิดเป็นร้อยละ 4.5 นิเทศศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 4.2 และนิติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 3.0

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ยของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท

อัตมโนทัศน์	ประชากร (N=264)		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านส่วนตัว	3.57	.369	ปานกลาง
ด้านครอบครัว	4.33	.484	สูง
ด้านสังคม	3.67	.460	สูง
ด้านคุณธรรม-จริยธรรม	3.48	.481	ปานกลาง
อัตมโนทัศน์โดยรวม	3.76	.337	สูง

จากตาราง 2 พบว่านิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท มีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว ด้านสังคม และอัตมโนทัศน์โดยรวม อยู่ในระดับสูง ส่วนอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว และด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิตชายและหญิง
โครงการจุฬาฯ-ชนบท

อัตมโนทัศน์	เพศชาย (n=124)			เพศหญิง (n=140)			t
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	
ด้านส่วนตัว	3.56	.407	ปานกลาง	3.58	.333	ปานกลาง	-.545
ด้านครอบครัว	4.33	.512	สูง	4.33	.459	สูง	-.034
ด้านสังคม	3.63	.485	ปานกลาง	3.71	.435	สูง	-1.309
ด้านคุณธรรม-จริยธรรม	3.44	.498	ปานกลาง	3.51	.466	ปานกลาง	-1.047
อัตมโนทัศน์โดยรวม	3.74	.361	สูง	3.78	.315	สูง	-.981

จากตาราง 3 พบว่า นิสิตชายมีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัวและอัตมโนทัศน์โดยรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนิสิตหญิงมีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว ด้านสังคม และอัตมโนทัศน์โดยรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านส่วนตัว และด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือนิสิตหญิงมีอัตมโนทัศน์ด้านสังคมสูงกว่านิสิตชายส่วนอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัวด้านครอบครัว ด้านคุณธรรม-จริยธรรมและอัตมโนทัศน์โดยรวมอยู่ในระดับเดียวกัน

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอัตโนมัติของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามอายุ

อัตโนมัติโน้ต	อายุ 18-19 ปี (n=70)			อายุ 20-21 ปี (n=117)			อายุ 22-23 ปี (n=67)			อายุ 24 ปี ขึ้นไป (n=10)		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
ด้านส่วนตัว	3.54	0.361	ปานกลาง	3.58	0.383	ปานกลาง	3.57	0.346	ปานกลาง	3.72	0.426	สูง
ด้านครอบครัว	4.42	0.417	สูง	4.31	0.485	สูง	4.24	0.528	สูง	4.42	0.551	สูง
ด้านสังคม	3.68	0.427	สูง	3.64	0.468	ปานกลาง	3.70	0.481	สูง	3.80	0.474	สูง
ด้านคุณธรรม-จริยธรรม	3.33	0.465	ปานกลาง	3.51	0.429	ปานกลาง	3.53	0.533	ปานกลาง	3.73	0.618	สูง
อัตโนมัติโน้ตโดยรวม	3.74	0.330	สูง	3.76	0.338	สูง	3.76	0.337	สูง	3.92	0.389	สูง

จากตาราง 4 พบว่านิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ที่มีอายุต่างกันมีอัตโนมัติโน้ตด้านต่าง ๆ ดังนี้
 นิสิตอายุ 18 -19 ปี มีอัตโนมัติโน้ตด้านครอบครัว ด้านสังคมและโดยรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนอัตโนมัติโน้ตด้านส่วนตัว และด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง
 นิสิตอายุ 20 - 21 ปี มีอัตโนมัติโน้ตด้านครอบครัว และโดยรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนอัตโนมัติโน้ตด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง
 นิสิตอายุ 22 -23 ปี มีอัตโนมัติโน้ตด้านครอบครัว ด้านสังคมและโดยรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนอัตโนมัติโน้ตด้านส่วนตัว และด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง
 นิสิตอายุ 24 ปีขึ้นไป มีอัตโนมัติโน้ตด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และโดยรวมอยู่ในระดับสูง

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการ
จุฬาฯ-ชนบท ที่มีอายุ 18-19 ปี อายุ 20-21 ปี อายุ 22-23 ปี และ อายุ 24 ปี ขึ้นไป

อัตมโนทัศน์	df	SS	MS	F
ด้านส่วนตัว				
ระหว่างกลุ่ม	3	.305	.102	.740
ภายในกลุ่ม	260	35.653	.137	
ทั้งหมด	263	35.958		
ด้านครอบครัว				
ระหว่างกลุ่ม	3	1.232	.411	1.764
ภายในกลุ่ม	260	60.506	2.33	
ทั้งหมด	263	61.737		
ด้านสังคม				
ระหว่างกลุ่ม	3	3.65	.122	.571
ภายในกลุ่ม	260	55.367	2.13	
ทั้งหมด	263	55.732		
ด้านคุณธรรม-จริยธรรม				
ระหว่างกลุ่ม	3	2.483	.828	3.675*
ภายในกลุ่ม	260	58.566	.225	
ทั้งหมด	263	61.049		
อัตมโนทัศน์โดยรวม				
ระหว่างกลุ่ม	3	2.66	.089	.776
ภายในกลุ่ม	260	29.707	.114	
ทั้งหมด	263	29.973		

*P< .05

จากตาราง 5 พบว่านิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทที่มีช่วงอายุต่างกันมีอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของอัตมโนทัศน์ด้านอื่น ๆ

จากการที่พบว่า นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทที่มีช่วงอายุต่างกันมีอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงนำช่วงอายุมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ เพื่อดูความแตกต่างโดยใช้วิธีของ Least Significant Difference ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 6

ตาราง 6 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรม
ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามอายุ

อายุ	18-19 ปี 20-21 ปี 22-23 ปี 24 ปีขึ้นไป				
	$\bar{X}$	3.335	3.518	3.534	3.733
18-19 ปี	3.33	-	-.183*	-.199*	-.398*
20-21 ปี	3.51		-	-.015	-.214
22-23 ปี	3.53			-	-.199
24 ปีขึ้นไป	3.73				-

*P< .05

จากตาราง 6 พบว่านิสิตที่มีช่วงอายุ 20-21 ปี อายุ 22-23 ปี และอายุ 24 ปี ขึ้นไป มีอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรมสูงกว่านิสิตที่มีช่วงอายุ 18-19 ปี

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอัตโนมโนทัศน์ของนิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4

	ชั้นปีที่ 1 (n=63)			ชั้นปีที่ 2 (n=59)			ชั้นปีที่ 3 (n=56)			ชั้นปีที่ 4 (n=50)			ชั้นปีที่ 5 (n=25)			ชั้นปีที่ 6 (n=11)		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านส่วนตัว	3.54	0.369	ปานกลาง	3.58	0.361	ปานกลาง	3.52	0.423	ปานกลาง	3.61	0.332	ปานกลาง	3.58	0.295	ปานกลาง	3.69	0.46	สูง
ด้านครอบครัว	4.42	0.447	สูง	4.41	0.361	สูง	4.28	0.511	สูง	4.22	0.549	สูง	4.24	0.578	สูง	4.37	0.536	สูง
ด้านสังคม	3.66	0.421	สูง	3.71	0.476	สูง	3.59	0.467	ปานกลาง	3.72	0.447	สูง	3.70	0.493	สูง	3.63	0.564	ปานกลาง
ด้านคุณธรรม-จริยธรรม	3.31	0.462	ปานกลาง	3.52	0.414	ปานกลาง	3.48	0.467	ปานกลาง	3.54	5.481	ปานกลาง	3.52	0.497	ปานกลาง	3.79	0.432	สูง
อัตมโนทัศน์โดยรวม	3.73	0.335	สูง	3.81	0.309	สูง	3.72	0.354	สูง	3.77	0.362	สูง	3.76	0.294	สูง	3.87	0.401	สูง

จากตาราง 4 พบว่านิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท ในแต่ละชั้นปีมีอัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับดังนี้

นิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 มีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัวอยู่ในระดับสูง ส่วนอัตมโนทัศน์ส่วนตัว ด้านสังคม ด้านคุณธรรม-จริยธรรมและโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

นิสิตชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 4 มีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว และโดยรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนอัตมโนทัศน์ส่วนตัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

นิสิตชั้นปีที่ 5 มีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัวและโดยรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนอัตมโนทัศน์ส่วนตัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

นิสิตชั้นปีที่ 6 มีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว ด้านคุณธรรม-จริยธรรมและโดยรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนอัตมโนทัศน์ส่วนตัว และด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการ
จุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามระดับชั้นปี

อัตมโนทัศน์	df	SS	MS	F
ด้านส่วนตัว				
ระหว่างกลุ่ม	5	.438	.088	.636
ภายในกลุ่ม	258	35.520	.138	
ทั้งหมด	263	35.958		
ด้านครอบครัว				
ระหว่างกลุ่ม	5	1.861	.372	1.603
ภายในกลุ่ม	258	59.877	.232	
ทั้งหมด	263	61.737		
ด้านสังคม				
ระหว่างกลุ่ม	5	.686	.137	.643
ภายในกลุ่ม	258	55.045	.213	
ทั้งหมด	263	55.732		
ด้านคุณธรรม-จริยธรรม				
ระหว่างกลุ่ม	5	3.275	.655	2.925*
ภายในกลุ่ม	258	57.774	.224	
ทั้งหมด	263	61.049		
อัตมโนทัศน์โดยรวม				
ระหว่างกลุ่ม	5	.429	.086	.750
ภายในกลุ่ม	258	29.543	.115	
ทั้งหมด	263	29.973		

*P< .05

จากตาราง 8 พบว่านิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ชั้นปีที่ต่างกันมีอัตมโนทัศน์ด้าน
คุณธรรม-จริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่าง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของอัตมโนทัศน์ด้านอื่น ๆ

จากการที่พบว่า นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทที่เรียนในระดับชั้นปีที่ต่างกันมี
อัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
ผู้วิจัยจึงนำระดับชั้นปีมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ เพื่อดูความแตกต่างโดยใช้วิธี Least
Significant Difference ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 9

ตาราง 9 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรม
ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามระดับชั้นปี

ระดับชั้นปี	ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4 ชั้นปีที่ 5 ชั้นปีที่ 6						
	$\bar{X}$	3.312	3.529	3.488	3.542	3.524	3.798
ชั้นปีที่ 1	3.31	-	-.217*	-.175*	-.230*	-.212	-.485*
ชั้นปีที่ 2	3.52		-	.041	-.013	.004	-.268
ชั้นปีที่ 3	3.48			-	-.054	-.036	-.309*
ชั้นปีที่ 4	3.54				-	.017	-.255
ชั้นปีที่ 5	3.52					-	-.273
ชั้นปีที่ 6	3.79						-

*P< .05

จากตาราง 9 พบว่านิสิตชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 6 มีอัตมโนทัศน์ด้านคุณ
ธรรม-จริยธรรมสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 นิสิตชั้นปีที่ 6 มีอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรมสูง
กว่านิสิตชั้นปีที่ 3

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอัตโนมัติของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามคณะวิชา

อัตโนมัติ	คณะสัตวแพทยศาสตร์ (n=25)			คณะทันตแพทยศาสตร์ (n=55)			คณะเภสัชศาสตร์ (n= 48)			คณะสิ่งแวดล้อมศาสตร์ (n= 52)			คณะวิศวกรรมศาสตร์ (n= 20)			คณะพาณิชยศาสตร์ฯ (n= 12)			คณะเศรษฐศาสตร์ (n=16)			คณะรัฐศาสตร์ (n=17)			คณะนิติศาสตร์ (n= 8)			คณะนิเทศศาสตร์ (n=11)		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านส่วนตัว	3.67	0.38	สูง	3.57	0.37	ปานกลาง	3.53	0.32	ปานกลาง	3.55	0.42	ปานกลาง	3.55	0.42	ปานกลาง	3.34	0.41	ปานกลาง	3.69	0.32	สูง	3.62	0.31	ปานกลาง	3.65	0.28	ปานกลาง	3.55	0.34	ปานกลาง
ด้านครอบครัว	4.58	0.37	สูง	4.26	0.51	สูง	4.23	0.49	สูง	4.33	0.56	สูง	4.45	0.37	สูง	4.45	0.43	สูง	4.44	0.4	สูง	4.30	0.39	สูง	4.27	0.46	สูง	4.13	0.484	สูง
ด้านสังคม	3.70	0.51	สูง	3.67	0.46	สูง	3.60	0.44	ปานกลาง	3.82	0.53	ปานกลาง	3.67	0.44	สูง	3.75	0.44	สูง	3.76	0.45	สูง	3.83	0.41	สูง	3.54	0.32	ปานกลาง	3.83	0.367	สูง
ด้านคุณธรรม-จริยธรรม	3.67	0.35	สูง	3.53	0.52	ปานกลาง	3.39	0.51	ปานกลาง	3.49	0.49	ปานกลาง	3.36	0.53	ปานกลาง	3.49	0.47	ปานกลาง	3.48	0.38	ปานกลาง	3.47	0.57	ปานกลาง	3.41	0.28	ปานกลาง	3.36	0.400	ปานกลาง
อัตโนมัติโดยรวม	3.90	0.31	สูง	3.76	0.36	สูง	3.69	0.32	สูง	3.75	0.400	สูง	3.76	0.32	สูง	3.75	2.98	สูง	3.84	0.29	สูง	3.80	0.27	สูง	3.72	0.27	สูง	3.72	0.272	สูง

จากตาราง 10 พบว่านิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ในแต่ละคณะวิชามีอัตโนมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับดังนี้

นิตคคณะสัตวแพทยศาสตร์ มีอัตโนมโนทัศน์ ด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านคุณธรรม-จริยธรรม และโดยรวมอยู่ในระดับสูง

นิตคคณะทันตแพทยศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์ฯ คณะรัฐศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ มีอัตโนมโนทัศน์ด้านครอบครัว ด้านสังคมและโดยรวมอยู่ในระดับสูง

ส่วนอัตโนมโนทัศน์ด้านส่วนตัว และคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง นิตคคณะเภสัชศาสตร์ นิตคคณะสิ่งแวดล้อมศาสตร์ มีอัตโนมโนทัศน์ด้านครอบครัว และโดยรวมอยู่ในระดับสูง

ส่วนอัตโนมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับนิตคคณะเศรษฐศาสตร์มีอัตโนมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคมและโดยรวมอยู่ในระดับสูง

ส่วนอัตโนมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการ
จุฬาฯ-ชนบท จำแนกตามคณะวิชา

อัตมโนทัศน์	df	SS	MS	F
ด้านส่วนตัว				
ระหว่างกลุ่ม	9	1.312	.146	1.069
ภายในกลุ่ม	254	34.646	.136	
ทั้งหมด	263	35.958		
ด้านครอบครัว				
ระหว่างกลุ่ม	9	3.459	.384	1.675
ภายในกลุ่ม	254	58.278	.229	
ทั้งหมด	263	61.737		
ด้านสังคม				
ระหว่างกลุ่ม	9	1.413	.157	.734
ภายในกลุ่ม	254	54.319	.214	
ทั้งหมด	263	55.732		
ด้านคุณธรรม-จริยธรรม				
ระหว่างกลุ่ม	9	1.870	.208	.892
ภายในกลุ่ม	254	59.179	.33	
ทั้งหมด	263	61.049		
อัตมโนทัศน์โดยรวม				
ระหว่างกลุ่ม	9	.917	.102	.891
ภายในกลุ่ม	254	29.056	.114	
ทั้งหมด	263	29.973		

จากตาราง 11 พบว่านิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทคณะที่ต่างกันมีอัตมโนทัศน์
แต่ละด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา
2. เพื่อเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท มีอัตมโนทัศน์แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา
2. อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรมของนิสิตแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

แหล่งข้อมูล เป็นนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบททั้งหมดที่กำลังศึกษา ภาคปลาย ปีการศึกษา 2544 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 264 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว
2. แบบวัดอัตมโนทัศน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือในการเก็บแบบสอบถามจากนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ในวันที่นิสิตมารับค่าใช้จ่ายประจำเดือนที่สำนักงานหน่วยจุฬาฯ-ชนบท โดยได้แจกแบบสอบถามเป็นรายบุคคลจำนวน 264 ฉบับ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 9 วัน ตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม ถึงวันที่ 10 มกราคม 2545
2. ผู้วิจัยได้ตรวจความสมบูรณ์ก่อนรับแบบสอบถามคืน และได้รับแบบสอบถามคืนรวมทั้งสิ้น 264 ฉบับ และนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ

10. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS ในการคำนวณค่าสถิติดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา
2. วิเคราะห์อัตมโนทัศน์ในแต่ละด้านของนิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท
3. วิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท จำแนกตาม เพศ ใช้การทดสอบค่าที (t-test)
4. วิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท จำแนกตาม อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา โดยใช้การวิเคราะห์แปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีวิธี Least Significant Difference

11. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

1. ตัวแปร ด้านส่วนตัวตาม เพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา พบว่า
 - 1.1 นิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท ส่วนมากเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 53 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 47
 - 1.2 นิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท ส่วนมากอายุ 20-21 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.3 อายุ 18-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.5 อายุ 22-23 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.4 และ 24 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.8
 - 1.3 นิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท ส่วนมากศึกษาชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 23.9 ชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 22.3 ชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 21.2 ชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 18.9 ชั้นปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 9.5 และชั้นปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 4.2
 - 1.4 นิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท คณะทันตแพทยศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 20.8 สหเวชศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 19.7 เกษตรศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 18.2 สัตวแพทยศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 9.5 วิศวกรรมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 7.6 รัฐศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 6.4 เศรษฐศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 6.1 พาณิชยศาสตร์และการบัญชี คิดเป็นร้อยละ 4.5 นิเทศศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 4.2 และนิติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 3.0

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอัตรานโยบายของนิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบทมีค่าเฉลี่ยของคะแนนอัตรานโยบายโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนอัตรานโยบายแต่ละด้านพบว่า นิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบทมีอัตรานโยบายอยู่ในระดับสูงในด้านครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 และอัตรานโยบายด้านสังคม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ส่วนอัตรานโยบายด้านส่วนตัว และด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 และ 3.48 ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบอัตรานโยบายของนิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบทจำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นปี และคณะวิชา ตามลำดับดังนี้

2.1 นิสิตชายและนิสิตหญิงโครงการสุขภาพ-ชนบท มีอัตรานโยบายรายด้านและโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 นิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบทที่มีอายุต่างกัน มีอัตรานโยบายด้านคุณธรรม-จริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอัตรานโยบายด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และอัตรานโยบายโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 นิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท ชั้นปีที่ต่างกันมีอัตรานโยบายด้านคุณธรรม-จริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอัตรานโยบายด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคมและอัตรานโยบายโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 นิสิตโครงการสุขภาพ-ชนบท ที่ศึกษาในคณะวิชาที่ต่างกันมีอัตรานโยบายรายด้านและโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการศึกษาอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สรุปผลได้ดังนี้

1. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท มีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว สังคม และโดยรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทมีอัตมโนทัศน์โดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านิสิตมีความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในทางบวก ดังที่ คาลฮอน (Calhoun, 1990 : 71 -75) ได้อธิบายว่าบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ทางบวก เป็นบุคคลที่มีความพึงพอใจ และยอมรับสภาพที่ตนเป็นจริง ไม่ชื่นชมกับตนเองจนเกินไป บุคคลกลุ่มนี้จะมีความคงที่ในอัตมโนทัศน์ต่อตน แต่ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเขามีข้อมูลใหม่ๆ พวกเขาสามารถยอมรับความแตกต่างกันอย่างมากมายของอัตมโนทัศน์เพราะการเปิดใจกว้างที่จะรับข้อมูล ประมวลสิ่งเหล่านั้นด้วยปัญญาและประสบการณ์บุคคลเหล่านี้จะมีความอดทน และตอบสนองต่อผู้อื่นด้วยความรัก ความเข้าใจ เคารพในสิทธิของผู้อื่น มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และมีความพึงพอใจในชีวิต

การที่บุคคลจะมีอัตมโนทัศน์ในทางบวกหรือทางลบนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง โดยเฉพาะครอบครัวเป็นแหล่งแรกที่เกิดได้รับการประเมินทั้งในทางบวกและในทางลบ ทำให้เด็กรู้สึกเป็นครั้งแรกว่าถูกยอมรับหรือปฏิเสธ การปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ทั้งที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ ทั้งโดยภาษาถ้อยคำ ภาษาท่าทาง การประเมินในครอบครัวจึงเป็นวิธีการแรก ที่เด็กได้นิยามตน ที่นิยามโดยผ่านสายตาผู้อื่น ดังที่ พรณี ชูวิทย์ เจนจิต.(2533 : 307) กล่าวว่า สถานการณ์ที่จะช่วยให้เด็กพัฒนาอัตมโนทัศน์ทางบวกทำให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง คือ การได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่ เด็กจะตระหนักถึงความรักที่พ่อแม่ให้กับตน และรู้ว่าตนเป็นบุคคลที่มีค่าในบ้านการได้รับความรักจากบุคคลในบ้านตลอดจนการได้รับสิทธิอิสระในการทำสิ่งต่างๆ และการรู้จักขอบเขตของตนเองอย่างเด่นชัด รู้ว่าอะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ เข้าใจถึงความคาดหวังและความต้องการของพ่อแม่ที่มีต่อความสำเร็จ รู้ว่าพ่อแม่เอื้ออาทรไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น และ ฟิตส์ (กุญชรี คำชาย.2542 :72 ; อ้างอิงจาก Fitts.1971) ได้กล่าวว่า พ่อแม่มีอิทธิพลต่อการสร้างอัตมโนทัศน์ของเด็กเป็นอย่างมาก พ่อแม่มีอัตมโนทัศน์ในทางดีมีแนวโน้มจะทำให้ลูกมีอัตมโนทัศน์ในทางที่ดีตาม ส่วนพ่อแม่ที่มีอัตมโนทัศน์ในทางไม่ดีก็จะมีแนวโน้มที่จะทำให้ลูกมีอัตมโนทัศน์ไม่ดี และเป็นที่น่าสนใจว่า หากพ่อแม่มีอัตมโนทัศน์ที่ขัดแย้งกันเด็กจะเลือกตามพ่อหรือแม่ที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวก แต่หากพ่อแม่มีอัตมโนทัศน์ไม่ขัดพ้อ เด็กก็จะมีแนวโน้มมองหาผู้ใหญ่คนอื่นมาเป็นหลักในการสร้างอัตมโนทัศน์

เมื่อพิจารณาอัตมโนทัศน์รายด้านพบว่านิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท มีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัวอยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านิสิตมีความรู้สึกในคุณค่าและความพอใจในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัวและมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสัมพันธ์กับครอบครัว ดังที่ Dinitz และ Pfau-Vicent (1982:139) ได้กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญ 2 ประการที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดด้านครอบครัวของวัยรุ่น ประการแรก การเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ และประการที่สองคือ การที่บิดามารดาเป็นผู้ชี้แนะเด็กอย่างใกล้ชิด และการอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ สภาพครอบครัวมีความสุขและบิดามารดามีความเข้าใจกันเมื่อสภาพครอบครัวเป็นเช่นนี้จะทำให้วัยรุ่นที่เป็นสมาชิกในครอบครัวสามารถพัฒนาความรู้สึกภาคภูมิใจที่ตนเองเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของครอบครัวขึ้นมาได้ จึงเป็นเหตุให้นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทมีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัวอยู่ในระดับสูง และพบว่านิสิตมีอัตมโนทัศน์ด้านสังคมอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่า นิสิตมีความคิดเห็นที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับความมั่นใจและความเชื่อมั่นในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ดังที่ อ่ำไพ อินฟ้าแสง (2524 : 165 -172) กล่าวว่า การที่บุคคลมีพัฒนาการทางสังคม สามารถตอบได้ว่ามีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดีหรือไม่ เพียงใดกลุ่มเพื่อนยอมรับตัวเองหรือไม่ เพราะเหตุใด ตนได้รับตำแหน่งและบทบาทอะไรในกลุ่มเพื่อน และในสังคมอื่นๆบ้าง เคยประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำกลุ่มบ้างหรือไม่ ตนเป็นคนเข้าสังคมหรือหนีสังคมข้อสรุปเหล่านี้ได้มาจากการเรียนรู้และการปะทะสังสรรค์และจากค่าประเมินของผู้อื่นรวมทั้งค่าประเมินของตนเองข้อสรุปนี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ทางสังคมซึ่งอาจจะสรุปได้ว่าตนมีพัฒนาการด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นที่ยอมรับหรือไม่

2. นิสิตชายและนิสิตหญิงโครงการจุฬาฯ-ชนบทมีอัตมโนทัศน์รายด้านและโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่านิสิตชายและนิสิตหญิงมีอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัวด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านคุณธรรม-จริยธรรม และโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างระหว่างเพศไม่มีความเกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ แต่การวิจัยอื่นพบว่าความแตกต่างระหว่างเพศมีความสำคัญต่ออัตมโนทัศน์ด้านอื่น คือ นิจวรรณ ท่างาม (2530) ศึกษาพบว่า นักเรียนหญิงมีคะแนนอัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรมสูงกว่านักเรียนชาย และต่อมา นางลักษณะ วงศ์ประเสริฐ (2533) ศึกษาพบว่า วัยรุ่นติดยาเสพติดหญิงมีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัวดีกว่าวัยรุ่นติดยาเสพติดชาย แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ปรากฏออกมาเช่นนี้อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมสังคมในปัจจุบันนี้บทบาทของผู้หญิงและผู้ชายมีความเท่าเทียมกัน สังคมเปิดโอกาสให้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้เท่าเทียมกันผู้หญิงต้องทำงานนอกบ้านและมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัวเช่นเดียวกับผู้ชายทำ

ดังนั้นทั้งผู้หญิงและผู้ชายจึงมีความเสมอภาคกันทั้งในด้านต่าง ๆ ดังนั้นการที่จะมองเห็นความสำคัญของตนเอง หรือ มีความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองในด้านต่าง ๆ จึงไม่มีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นิสิตหญิงมีอัตมโนทัศน์ด้านสังคมสูงกว่านิสิตชาย แสดงให้เห็นว่า นิสิตหญิงมีความคิดเห็นต่อตนเองเกี่ยวกับความมั่นใจและความเชื่อในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น บุคคลที่สามารถจะปรับตัวได้ดีต้องเป็นบุคคลที่สามารถเข้าใจตนเองสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ดี มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่นและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมได้ดี รุจิราภา สิทธิปาน (2531 : 11-12) กล่าวว่าอัตมโนทัศน์วัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัว คือ มีความเชื่อมั่นและความรู้สึกมั่นคง อันก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองไม่มีปมด้อย ไม่เกรงกลัว ความยิ่งใหญ่หรือการก้าวร้าวระรานของผู้ใด ในขณะเดียวกันก็รู้จักยอมรับความสามารถและความสำเร็จของผู้อื่นที่เหนือกว่าตนมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจ กล้าเผชิญชีวิตโดยไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Coopersmith (1971: quoted in Embron,1977) พบว่าเด็กหญิงมีอัตมโนทัศน์สูงจะชอบประกอบกิจกรรมทางสังคมมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน มีบทบาทเป็นผู้นำ ชอบแสดงตัวแม้จะเสี่ยงต่อการไม่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นก็ตาม

3. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ที่มีอายุต่างกันมีอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคมและอัตมโนทัศน์โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทที่ช่วงอายุ 20-23 ปี และอายุ 24 ปีขึ้นไป มีอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรมสูงกว่านิสิต อายุ 18-19 ปี นิสิตที่มีอายุมากจะมีความคิดเห็นที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับคุณค่าทางศีลธรรมความรู้สึกเกี่ยวกับการเป็นคนดี คนเลว ความสัมพันธ์ที่มีต่อศาสนา อยู่ในระดับสูงกว่านิสิตที่มีอายุน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอายุมีความสัมพันธ์กับต่อความคิดด้านคุณธรรม-จริยธรรม ดังที่ กุญชรী คำชาย (2544: 73) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์ของบุคคลจะสัมพันธ์ในทางบวกกับอายุที่เพิ่มขึ้น และ มอนเตเมเยอร์และไอเซน (Montemeyer and Eisen. 1977 : 314 - 319) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์ของบุคคลจะพัฒนาไปตามวุฒิภาวะความสามารถและประสบการณ์ที่คนนั้นได้รับ ตลอดชีวิตของคนเราย่อมมีประสบการณ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอการพัฒนาอัตมโนทัศน์ จึงมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ของคน และ ศรีเรือน แก้วกังวาล.(2538 : 409) ได้สรุปพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวคิดของโคลเบิร์ก (Kohlberg) จริยธรรมเกิดจากการไตร่ตรองตามเหตุผลของแต่ละคนและพัฒนาการจริยธรรมนี้จะพัฒนาเป็นลำดับขั้นตายตัวโดยพัฒนาจากขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูงซึ่งพัฒนาการนี้จะผูกพันกับอายุ วัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังสร้างรูปแบบของค่านิยมเรื่องศีลธรรมจรรยาเฉพาะตนและสังคม มีขั้นพัฒนาการทางศีลธรรมจรรยาตามขนบธรรมเนียมประเพณี คือทำตามศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเพราะอยากเป็นคนดีหรืออยากได้รับความนิยมนิยมชมการทำตามกฎระเบียบของสังคมเพื่อให้สังคมมีความเป็นปกติสุข

ส่วนแบนดูราเชื่อว่าพฤติกรรมจริยธรรมเป็นผลจากการเรียนรู้ทางสังคมซึ่งการเรียนรู้จากตัวแบบนี้จะเป็นไปได้มากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้และความพร้อมของอวัยวะที่ใช้ในการรับรู้ของผู้สังเกตด้วยส่วนหนึ่งซึ่งทั้งสองประการนี้จะพัฒนาขึ้นตามอายุด้วยเช่นเดียวกัน

4. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ชั้นปีที่ต่างกันมีอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคมและอัตมโนทัศน์โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาพบว่า จากการเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของนิสิตจำแนกตามระดับชั้นปีเป็นรายคู่พบว่า นิสิตชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 6 มีอัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม-จริยธรรมสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 และนิสิตชั้นปีที่ 6 มีอัตมโนทัศน์สูงกว่าชั้นปีที่ 3 จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างระหว่างชั้นของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทมีความเกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ ด้านคุณธรรม-จริยธรรม ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะนิสิตที่ศึกษาในระดับสูงขึ้นมีวุฒิภาวะและอายุมากกว่านิสิตชั้นปีที่ต่ำกว่า สอดคล้องกับ สุพัตรศรี ขุมทรัพย์ (2522 : 5) ได้ทำการวิจัยพัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกัน และ ธรรม ชนะภูมิ (2535 : 65) กล่าวว่า วัยรุ่นเริ่มมีมโนคติด้านจริยธรรมในระดับสูงขึ้น คือ เริ่มจากกระทำในสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม กลุ่มเพื่อนและความคาดหวังของครอบครัว วัยรุ่นต้องเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างค่านิยมที่ตนได้รับจากครอบครัวกับค่านิยมของสังคมภายนอกอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนมีมากซึ่งอาจจะถูกชักจูงไปในทางที่ผิดได้ง่าย วัยนี้จะต้องพยายามปรับตัวเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีตนจะยึดไว้เป็นหลักปฏิบัติตนความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณี และความสนใจในศาสนา ปรัชญาและอุดมคติอย่างสมเหตุสมผลประกอบกับการปฏิบัติตนและการส่งเสริมเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ใหญ่ทั้งในครอบครัวสถาบันการศึกษาและในสังคมทั่วไปจะช่วยให้วัยรุ่นได้เรียนรู้และประพฤติตนในทางที่ถูกต้องวัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมในระดับสูงขึ้น คือ กระทำสิ่งต่าง ๆ ตามกฎหมายมาตรฐานสังคมยอมรับในสิทธิ์และหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น แม้ในบางครั้งอาจจะมีความขัดแย้งระหว่างหลักเกณฑ์ที่สังคมยอมรับแต่วัยรุ่นก็สามารถที่จะใช้เหตุผลและมโนธรรมของตนตัดสินเพื่อการกระทำได้

5. นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท ที่ศึกษาในคณะวิชาที่ต่างกันมีอัตมโนทัศน์รายด้านและโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทที่ศึกษาในคณะวิชาที่ต่างกัน มีอัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม คุณธรรม-จริยธรรม และอัตมโนทัศน์โดยรวมไม่แตกต่างกันที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ นิสิตอยู่ในสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษาเดียวกัน มีกิจกรรม วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งสิ่งแวดล้อมเดียวกัน ถึงแม้จะศึกษาในคณะที่แตกต่างกันแต่โดยภาพรวมสิ่งแวดล้อมที่นิสิตอยู่นั้นน่าจะมีผลต่อความรู้สึกและความ

คิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ทั้งนี้การที่บุคคลจะมีอัตมโนทัศน์ ในทางบวกหรือลบ ขึ้นสิ่งแวดล้อม หรือที่เขาอาศัยอยู่ รวมทั้งการยอมรับทางสังคม เพราะการยอมรับทางสังคมทำให้มีความ ต้องการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองให้เป็นที่ยอมรับซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ เป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูง จึงพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูงโดยเฉพาะในวัย รุ่นกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมาก พฤติกรรมของเด็กจะเปลี่ยนตามเพื่อน ๆ ในกลุ่มมองดูและรู้ สึกต่อเขา ยอมรับหรือวิพากษ์วิจารณ์ตัวเขา เป็นผลให้เกิดทัศนคติตนเอง ดังที่ อ่ำไพ อินฟ้า แสง (2524 : 165-172) กล่าวว่า พัฒนาการของอัตมโนทัศน์ขึ้นอยู่กับ พัฒนาการด้านอื่น ๆ เช่น พัฒนาการทางสังคมอยู่ในระดับใด มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี หรือไม่ เพียงใดกลุ่มเพื่อนยอมรับตัวเองหรือไม่เพราะเหตุใด ตนได้รับตำแหน่งและบทบาท อะไรในกลุ่มเพื่อน และในสังคมอื่น ๆ บ้าง เคยประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำกลุ่มบ้าง หรือไม่ ตนเป็นคนเข้าสังคมหรือหนีสังคมข้อสรุปเหล่านี้ได้มาจากการเรียนรู้และการปะทะ สังสรรค์และจากค่าประเมินของผู้อื่น รวมทั้งค่าประเมินของตนเองข้อสรุปนี้จะเปลี่ยนแปลงไป ตามประสบการณ์ทางสังคมซึ่งอาจจะสรุปได้ว่าตนมีพัฒนาการด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นที่ยอมรับหรือไม่

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาอัตมโนทัศน์นิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบทมีข้อเสนอแนะทั่วไปและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำข้อมูลใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาตามพัฒนาศักยภาพของนิสิตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ เช่น การอบรมเลี้ยงดู ผลการเรียน เป็นต้น

2. ควรศึกษาในรูปแบบเชิงการทดลองโดยสร้างโปรแกรมพัฒนาอัตมโนทัศน์ โดยคัดเลือกนิสิตที่มีอัตมโนทัศน์ในระดับต่ำมาพัฒนา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- บุญชูรี คำขาย.(2544). จิตวิทยาการเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.อัสสัมชัญ.
- กิ่งเพชร ชนะชัยวิบูลรัตน์. (2534). การศึกษาอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นเพศชายที่ทำผิดในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจคุ้มครองเด็ก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัสสัมชัญ.
- ชูวิทย์ รัตนพล.(2541). การเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มกับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีผลต่ออัตมโนทัศน์ของพลทหารที่ติดยาเสพติดโรงพยาบาลทหารเรือกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.อัสสัมชัญ.
- ทีศนา แคมมณี. (2526). “การสอนเพื่อเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ตามแนวนุชนิยมแนวกรรมการศึกษาระดับประถมศึกษา” วารสารครุศาสตร์. 12:12-19; ตุลาคม – ธันวาคม 2526.
- นิจวรรณ ท่างาม. (2530). อัตมโนทัศน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.อัสสัมชัญ.
- นงลักษณ์ วงศ์ประเสริฐ. (2533). การเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นปกติกับวัยรุ่นติดยาเสพติดในสถานบำบัดรักษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัสสัมชัญ.
- ประนอม สโรจมาน.(2520). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรรณิ ชูวิทย์ เจนจิต.(2533). “อัตมโนทัศน์” จิตวิทยาและสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการแนะแนว. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรรณทิพย์ เกษะนันท์. (2516). “การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยรุ่น,”วารสารครุศาสตร์. 5 : 64 – 69 ; สิงหาคม 2516.
- พรรณวิภา ถาวรประเสริฐ. (2532). ผลของการใช้กลุ่มบำบัดแบบประคับประคองที่มีต่ออัตมโนทัศน์และการติดยาเสพติดซ้ำ ของผู้ป่วยที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลธัญญารักษ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัสสัมชัญ.

- ฤทัยรัตน์ ธรเสนา. (2535). การพัฒนาอัตรานวัตกรรมหลายมิติ ของนักเรียนพยาบาลที่มีทัศนคติ
ต่อวิชาชีพแตกต่างกันโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยา
การแนะแนว) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดมศึกษา.
ราตรี พัฒนรังสรรค์. (2544). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏ
จันทบุรี.
รัฐจวน คำศิริพิทักษ์. (2534). "การรับรู้และอัตรานวัตกรรมกับการจัดและประเมินผลการ
ศึกษา." จิตวิทยาและสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการวัดและประเมินผลการศึกษา.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
รัฐมล บรรหาร. (2534). การเปรียบเทียบอัตรานวัตกรรมระหว่างวัยรุ่นชายที่มีความก้าวร้าวกับ
วัยรุ่นชายปกติที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตน
เอง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
อุดมศึกษา.
ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2528). หลักการวิจัยการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัท
ศึกษาพร
ลักขณา สิริวัฒน์. (2544). จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
วิมล หาญตระกูล. (2529). ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองของเด็กก้าวร้าว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อุดมศึกษา.
*สถิต วงศ์สุวรรณ. (2540). การพัฒนาบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรพิทยา.
โสภณ นุชนาถ. (2542). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี.
สุรางค์ โค้วตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
สุริน คล้ายรามัญ. (2528). การพัฒนามโนภาพแห่งตนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ของนัก
เรียนประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย. อุดมศึกษา.
ศิริบูรณ์ ศณีทานันท์. (2530). อัตรานวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดโรงเรียน
รัฐบาลในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อุดมศึกษา.
ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2536). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ (รู้เขารู้เรา). กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
_____. (2538). จิตวิทยาพัฒนาการทุกช่วงวัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์
อำไพ ศิริวัฒน์. (2515). "ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง," วารสารครุศาสตร์. 3 (5 - 6) : 2515.
อำไพ อินฟ้าแสง. (2524). จิตวิทยาวัยรุ่น. ภาคจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- Arthur I. Jersild. (1967). *In Search of Self*. New York : Teacher of India Private Limited.
- Calhoun, Jame F.and Acocella, Joan Ross. (1990).*Psychology of Adjustment and Human Relationship*. 3rd ed. New York : Random House Inc.
- Cattell , Raymond Bernard. (1950). *Personality*. New York : Mc Graw – Hill Book Co.,Inc.
- ✓Dinkmeyer, Don C.(1965). *Children Development (The Emerging Self)*. New Jersey : Prentice - Hall Book Company,Inc.
- Fitts, William H.(1971) *The Selfe- Concept and Self Actualization tennessee : Counselor Recording and tests*.
- Frandsend, N.(1961). *Educational Psychology*. New York : Mc Graw -Hill Book Company,Inc.
- Gruney , Peter W. (1988). *Self – Esteem in Children with Special Education need*. Worcester : Billing and Sons.
- Hall, Calvin S. and Gardon Lindzey. (1970). *Theory of Personality*. 2 nd ed. New York : John Wiley and Sons.
- Hamed, Zahran A.S. (1967). "The Self-Concept in The Psychological Guidance of Adolesences." *The British of Education*. 37 : 225 ; June,1967
- Hurlook , Elizabeth B. (1978). *Child Psychology*. 6 th ed. Tikyo : Mc Graw – Hill Book Company,Inc.
- Lazulus ,Richard S. (1963). *Personality and Adjustment*. Englewood Cliff : New Jersey :Prentice-Hall Inc.
- McCandless, Boud R. (1967). *Children and Adolescents Behavior and Development*.New York : Holt.
- Morran, D. Keith and Rex A.Stockton. (1980). " *Effect of Self – Concept on Group Member Reception of Positive Reedback*." *Journal of Counseling Psychology*. 27(3) : 260 – 267.
- Robert Ball Louis . (1963). "The Testing of Selected Hypotheses Concerning The Self-Concept as It Related to the Ability, Academic Achievement and, Sex of High School Seniors", Dissertation Abstract (Vol. 24(3), September,1963),
- Rogers ,Carl R. (1951). *Client – Centered Therapy*. Boston : Houghton Mifflin.
- Strang , Ruth. (1957). *Groups Work in Education*. New York : Harper and Bothers Publishers.

Wylie,R.C.(1968). Hand Book of Personality : Theory and Research. Chicago :Rank McNelly's Company.

Zahran A.S.Hamed. (1967). The Self-Concept in the Psychological Guidance of Adolescent, *The British Journal of Educational Psychology*, (Vol.37, June, pp.225-229.)

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง เมื่อท่านอ่านคำถามแล้วโปรดขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างต่อไปนี้

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ

() 18-19 ปี

() 20-21 ปี

() 22-23 ปี

() 24 ปีขึ้นไป

3. ระดับชั้นปี

() ชั้นปีที่ 1

() ชั้นปีที่ 2

() ชั้นปีที่ 3

() ชั้นปีที่ 4

() ชั้นปีที่ 5

() ชั้นปีที่ 6

4. คณะวิชา

() คณะสัตวแพทยศาสตร์

() คณะทันตแพทยศาสตร์

() คณะเภสัชศาสตร์

() คณะสหเวชศาสตร์

() คณะวิศวกรรมศาสตร์

() คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

() คณะเศรษฐศาสตร์

() คณะรัฐศาสตร์

() คณะนิติศาสตร์

() คณะนิเทศศาสตร์

แบบวัดอัตมโนทัศน์

คำสั่ง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้ แล้วระบุว่าข้อความนั้น ๆ เป็นจริงมากน้อยเพียงใดสำหรับตัวท่าน แล้วขีดเครื่องหมาย / ลงในช่อง โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้

- จริงที่สุด

หมายความว่า

เมื่อท่านคิดว่า ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด
- ส่วนใหญ่จริง

หมายความว่า

เมื่อท่านคิดว่า ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเป็นส่วนใหญ่
- จริงบ้างไม่จริงบ้าง

หมายความว่า

เมื่อท่านคิดว่า ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเพียงร้อยละ 50 หรือเพียงครึ่งหนึ่ง
- ส่วนใหญ่ไม่จริง

หมายความว่า

เมื่อท่านคิดว่า ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเพียงเล็กน้อย
- ไม่จริงเลย

หมายความว่า

เมื่อท่านคิดว่า ข้อความนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเลย

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ส่วนใหญ่ไม่จริง	ไม่จริงเลย
1	ฉันเป็นคนร่าเริง					
2	ฉันสามารถควบคุมตนเองได้					
3	ฉันเป็นคนใจเย็น					
4	ไม่ค่อยมีใครชอบฉัน					
5	ไม่ค่อยมีใครรู้จักฉัน					
6	จิตใจของฉันไม่ค่อยสงบ					
7	ฉันรู้สึกพอใจในตนเอง					
8	ฉันเป็นคนฉลาด					
9	ฉันเป็นคนสุภาพ					
10	ฉันไม่อยากเป็นอย่างที่ฉันเป็นในปัจจุบัน					
11	ฉันรู้สึกเกลียดตัวเอง					
12	ฉันยอมรับคำติชมได้ โดยไม่รู้สึกโกรธ					
13	ฉันเปลี่ยนใจบ่อย ๆ					
14	ฉันไม่ค่อยคิดก่อนทำ					

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง	ส่วนใหญ่ไม่จริง	ไม่จริงเลย
15	เวลาฉันมีปัญหา ฉันจะไม่หาทางแก้ปัญหานั้น					
16	บางครั้ง ฉันก็ไม่พูดความจริง					
17	บางครั้ง ฉันก็คิด แต่เรื่องที่เลวร้าย					
18	ฉันโกรธบ้างเป็นบางครั้ง					
19	เมื่อฉันไม่สบายใจ ฉันหงุดหงิด					
20	ฉันไม่ชอบทุก ๆ คนที่ฉันรู้จัก					
21	บางครั้ง ฉันก็อยากสาบถสาบาน					
22	บางครั้ง ฉันก็ผัดวันประกันพรุ่ง					
23	เมื่อฉันมีปัญหา ครอบครัวของฉันก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ					
24	ฉันเป็นคนสำคัญคนหนึ่งของครอบครัวของฉัน					
25	ครอบครัวของฉัน เป็นครอบครัวที่มีความสุข					
26	คนในครอบครัวของฉัน ไม่รักกัน					
27	สมาชิกในครอบครัว ไม่เชื่อถือในตัวฉัน					
28	ฉันรู้สึกว่ สมาชิกในครอบครัวไม่ไว้วางใจฉัน					
29	ฉันพอใจที่สมาชิกในครอบครัวของฉันรักใคร่ ผูกพัน และเอื้ออาทรกัน					
30	ฉันดูแลเอาใจใส่พ่อแม่ของฉันเท่าที่ฉันจะทำได้					
31	ฉันพยายามเข้าใจคนในครอบครัวของฉันเท่าที่ฉันทำได้					
32	ฉันพยายามให้ความยุติธรรมกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว					
33	ฉันสนใจ เอาใจใส่ สมาชิกในครอบครัวของฉัน					
34	ฉันไม่ค่อยลงรอยกับสมาชิกในครอบครัว					

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง	ส่วนใหญ่ไม่จริง	ไม่จริงเลย
35	ฉันไม่ได้ประพฤติตัวตามที่ครอบครัว ของฉันต้องการ					
36	เพื่อน ๆ ผู้ชายนิยมชมชอบฉัน					
37	ฉันรู้สึกไม่พอใจทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้					
38	ฉันไม่สนใจเรื่องราวของคนอื่น					
39	ฉันเข้ากับคนอื่นได้ยาก					
40	ฉันเป็นที่รู้จักในวงสังคม					
41	ฉันพอใจที่สามารถให้ความช่วยเหลือ ผู้อื่น					
42	ฉันพยายามที่จะเข้าใจความคิดความรู้ สึกของผู้อื่น					
43	ทุกคนที่ฉันรู้จัก ต่างมีข้อดีของตนเอง					
44	ฉันเข้ากับคนอื่นได้ดี					
45	ฉันมีความรู้สึกไม่ดีกับคนบางคน					
46	ฉันไม่ยอมยกโทษให้ใครง่าย ๆ					
47	ฉันรู้สึกลำบากใจที่จะพูดกับคน แปลกหน้า					
48	ฉันเคร่งในศาสนา					
49	ฉันเป็นคนซื่อสัตย์					
50	ฉันไม่ค่อยเข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับ ศาสนาที่ฉันนับถือเท่าใดนัก					
51	ฉันรู้สึกว่า ตัวฉันยังมีข้อบกพร่องที่ไม่ สามารถปฏิบัติตนให้ดีเท่าที่ควร					
52	ฉันไม่ค่อยมีคุณธรรมประจำใจ					
53	ฉันรู้สึกพอใจที่สามารถปฏิบัติตามคำ สอนทางศาสนาได้					
54	ฉันปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาเป็น ประจำทุกวัน					
55	ฉันมั่นใจว่า ฉันทำแต่สิ่งที่ถูกต้อง					
56	บางครั้ง ฉันเคยทำสิ่งที่ฉันคิดว่าเลว มาก แย่มาก ซึ่งไม่ควรทำอย่างยิ่ง					

ภาคผนวก ข
คุณภาพเครื่องมือ

ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนกที่ (t) เป็นรายข้อ ของแบบวัดอัถมโนทัศน์

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)
1	3.870	29	4.583
2	2.987	30	4.299
3	2.638	31	3.666
4	3.949	32	4.111
5	3.550	33	3.686
6	3.214	34	3.862
7	3.775	35	4.592
8	3.389	36	2.633
9	3.696	37	3.474
10	2.495	38	3.014
11	4.498	39	3.501
12	2.200	40	2.750
13	3.130	41	3.157
14	4.193	42	2.714
15	2.324	43	3.014
16	2.750	44	3.761
17	3.251	45	2.316
18	3.313	46	3.501
19	2.054	47	3.945
20	3.556	48	3.165
21	2.417	49	2.315
22	5.027	50	3.428
23	2.917	51	4.194
24	3.389	52	2.587
25	3.761	53	2.206
26	5.104	54	2.435
27	4.077	55	3.342
28	4.219	56	3.142

ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดอัถมโนทัศน์ เท่ากับ 0.9282

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวจารุวรรณ นามพรหม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	64/134 ซ.7 หมู่บ้านสิรารมย์ ถ.บ้านกล้วย-ไทรน้อย ต.บางคูรัด อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี 11110
ตำแหน่งหน้าที่	เจ้าหน้าที่บริการการศึกษา (วิชาการ)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	หน่วยจุฬาฯ-ชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2534	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย จังหวัดขอนแก่น
พ.ศ. 2539	ศศ.บ (สุขศึกษา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2544	กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ